

SLOVENSKI UČITELJ

*Pedagoška revija
in glasilo
Slomškove družbe
v Ljubljani*

7-8

Leto XXXIV

1933

»Slovenski Učitelj« izhaja mesečno / Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ulica 14, »Stan in dom« ob Tržaški cesti / Upravišтво je v Ljubljani, Jenkova ulica 6 / Naročnina znaša 50 Din / Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacije, naročnino in članarino pa upravništvo / Izdajatelj in lastnik je konzorcij »Slovenskega Učitelja« / Odgovorni urednik: Fortunat Lužar / Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.

Vsebina št. 7.—8.: O sedanjih bioloških in psiholoških smernicah vzgoje. Fr. Žekar. — Vzemno delo na šoli. Alfonz Kopriva. — Šesti kongres »Mednarodne zveze za novo vzgojo«. Anica in Milka Očakar. — Kako usmeri učitelj pouk k zaposlenju mladine. Fr. Žukovec. — Naš položaj na Koroškem. Vojteh Cuš. — Posebnosti kanadskega šolstva. Dr. L. Sušnik. — Vzgojni pomen potovanja v tujino. Etbin Bojc. — Prešernova pesem »Pod oknom«. Fr. Stupar. — Izobrazba naroda. — Književnost. — Obzornik.

Položnica poštne hranilnice za »Slovenskega Učitelja« ima št. 10.073.

II. ZVEZEK MLADINSKE KNJIŽNICE SLOMSKOVE DRUŽBE

„Gremo v Korotan“

(Zbirka koroških spominov za mladino.) — Priredil Rudolf Wagner.

V spomin na desetletnico plebiscita na Koroškem je izdala Slomska družba v Ljubljani knjižico za mladino o Koroški. Knjižica obsega popis slovenskega dela Koroške, njen zgodovinski pregled, popis slavnih koroških Slovencev, razne koroške pravljice in pripovedke, črtice iz življenja na Koroškem, slike o bojih za Koroško, narodne koroške pesmi in uganke. Knjižica je opremljena z lepimi slikami in ilustracijami. Dobro bo knjiga služila zlasti pri pouku zemljepisa, zgodovine in narodnega jezika. Zato v vse šolarske in učiteljske knjižnice, pa tudi mladini jo poklonite kot darilo. Naslov knjige je iz pesmi A. Č.: V Korotan, katero je uglasbil monsignor profesor Stanko Premrl. Dobiva se v vseh knjigarnah, kjer je cena Din 20.—.

Kot I. zvezek Mladinske knjižnice Slomske družbe je izšla Bevkova knjižica »Pastirčki pri kresu in plesu«. Knjižico je ilustriral Fr. Kralj. Dobi se še nekaj izvodov po 5 Din. — Položnica »Slomska družba, knjižnica«, št. 15.824.

III. ZVEZEK MLADINSKE KNJIŽNICE SLOMSKOVE DRUŽBE

V zalogi Slomske družbe je izšla knjiga o

Beneški Sloveniji

Knjiga obsega popis dežele, narodne in umetne pesmi, članke o lepotah pokrajine, narodne pravljice in pripovedke. Knjiga je za mladino kakor za odrasle zanimiva, ker seznaja bralce z najzapranejšo vejo slovenskega rodu, katere ne smemo pozabiti. Zato spada knjiga v vsako knjižnico, posebno v učiteljsko in šolsko. Gotovo bo zanimala prav posebno one, ki so doma v bližini teh krajev. Cena knjigi je 20 Din. Dobiva se v vseh knjigarnah.

Lexikon der Pädagogik der Gegenwart.

V zvezi s številnimi strokovnjaki in s posebnim sodelovanjem gg. L. Bopp, H. Brunnengräber, F. K. Eggersdorfer, M. Ettlinger, J. Göttler, G. Grunwald, K. Haase, W. Hansen, J. Mausbach, A. Pfennigs, G. Raederscheidt, H. Schmidkunz, J. Schröteler, J. P. Steffes izdal »Deutsches Institut für wissenschaftliche Pädagogik in Münster im Westfalen«.

Zvezek I.: Abendgymnasium bis Kinderfreunde. V platno vezan 28'80 Mark, v polusnje 32'40 Mark.

Zvezek II.: Kinderfürsorge bis Zwangszustände. V platno vezan 32 Mark, v polusnje 36 Mark.

Naroča se pri knjigotržnici Herder, Freiburg im Breisgau.

O sedanjih bioloških in psiholoških smernicah vzgoje.

France Žekar, diplom. filozof.

1. O vzgoji.

Kdo izmed nas ni že slišal besede »vzgoja« in »izobrazba«? Posebno zanima ta pojem starše, ki jim je pri srcu vzgoja otrok; poudariti je treba besedo »vzgojo«, saj v »izobrazbo« prepuščamo mladež le bolj šolam. Kakšne misli in želje doživljaš, ko vzgajaš svoje otroke? Kaj želiš z vzgojo doseči? Pač pred vsem le — vzgojiti otroka, mladostnika v dobrega človeka. Vprav s takim odgovorom naj je zadeto jedro vzgoje. Utegnejo pa spremljati tak tvoj vzgojni smoter kar najraznovrstnejše druge želje, kakor želja, spraviti otroka do kruha, do časti, do ugleda, morda celo do bogastva itd. Ali in koliko so vse take želje in cilji utemeljeni, upravičeni in smiselni, to raziskati skušajmo v pričujoči razpravi.

Komu ne bi bilo znano, da obstoja o vzgojnih vprašanjih že cela literatura, da se je s takimi vprašanji bavilo človeštvo že vse od tedaj, ko se je začelo baviti bližje z duhovno platjo svojega bivanja. O tem pa ne bom govoril na tem mestu, saj si posameznik lahko poišče sam tozadavne knjige. Naša ožja naloga naj bo, zajeti vzgojstvo na kratko v njegovem jedru ter prikazati, katere zahteve stavi na njega pred vsem današnji čas.

2. O vzgojnem predmetu, cilju, sredstvu.

Katera mati in oče si ne želita imeti zdravega, pametnega in dobrega otroka? Vsaka taka želja je globoko usidrana v sestavu posameznega človeka. Saj tak, kakršen si, sestojiš iz telesne in dušne plati. Roke, noge, oči, ušesa itd. so sestavni deli tvoje telesnosti, občutek temperature, slišanje glasu, gledanje, videnje svetlobnega žarka, nadalje veselje, žalost, zadivljenje nad lepo sliko, koprnjenje po sreči, ljubezen, sovraštvo, molitev itd. so pa sestavni deli tvoje duševnosti. Vzgojati pa ne moreš svojega ali mladostnikovega zdravja, svojih občutkov, veselja, sovraštva in ljubezni, temveč vzgojati moreš le telesne organe, da bojo zmožni pravilno sprejemati vnanje vtise, krepiti moreš svoje telo, da bo jako in zdravo ter vzgojati moreš le svoje »duhovne organe«, bolje — dispozicije, da bodo zmožni pravih reakcij veselja, lepote, ljubezni itd., skratka: vzgojati moreš svoje, odnosno mladostnikovo telo na

eni strani, vzgajati moreš pa tudi lastno, odnosno mladostnikovo dušo na drugi. V tem smislu govorimo o telesni vzgoji na eni strani ter o dušni na drugi. Predmet vzgoje je toraj človeški subjekt sam, njegova telesna in dušna plat.

Iz navedenih primerov pa odsevajo že sestavni deli vzgoje: a) vzgojni predmet: telo in duša ali tvoj »jaz« v najširšem pomenu, b) vzgojni cilj ali smoter: telesno zdravje, pravilno izživljanje. Vsak smoter, vsako smotreno udejstvovanje, kar je pač vzgajanje, predpostavlja hotnost ali voljo vzgojitelja. Ne more biti govora o vzgojnem cilju brez hotnosti vzgajajočega subjekta. Vzgajati more le hotni človeški subjekt nekoga, ki je ali vsaj more postati hoten. Utegnil bi kedo ugovarjati, češ, saj smo vendar trdili, da moreš vzgajati svoje telo, to pa vendar nima opravka s hotnostjo, ki je bistven člen le duhovne plati človeka? Tako nasprotje pa je le navidezno, kajti ni in ne more biti smiselna zgolj telesna vzgoja; na drugi strani bi pa vendarle odmaknil duši vzgojno poprišče oni, ki bi hotno zanemarjal razvoj svojega telesa ter ga pustil celo propasti. Tedaj je pa zgolj telesna vzgoja brezsmiselna, kakor je zgolj dušna vzgoja brez kakršnekoli telesne načelno nemogoča. Dušna vzgoja brez telesne dejanski ne more biti obistinjena, ker pač duševni razvoj človeka vselej vsaj nekam mehansko — spremlja tudi vedno in povsod vsaj minimalni razvoj telesa, to pa vsled imanentnih vitalnih sil organizma. Tako je razvidno često nepravilno tolmačenje starega izreka, katerega so poznali že Grki in Rimljani, češ, »v zdravem telesu bodi zdrava duša«. Pogosto se tolmači namreč, da izvira zdrava duša že iz zdravega telesa, iz česar bi sledilo, da bi zadostovala že telesna vzgoja. Pravilna razlaga bi naj bila: zdrava duša zahteva razvoj svojega poprišča. Težišče je na »zdravi« duši, ki zahteva za se še udobno bivališče, to je zdravo telo in ki daje tako telesni vzgoji — smisel. O pravilnosti takega tolmačenja, namreč da zdravo razvito telo že kot tako samo ne zadostuje, te pouči tudi zgodovina človeštva. Dostikrat so bili namreč največji človeški duhovi naravnost telesno pohabljeni osebe in pri najvišji starosti so premnogokrat globoke osebnosti duševno še povsem čile in prožne. Nasprotno pa izraža premnogokrat kak telesni hrust le duševno — plehkost.

Oboje je potrebno: zdravje duše in telesa. Za svoje telesno zdravje pa skrbi le zato in toliko, da in kolikor služi tvojemu dušnemu razvoju. Nikoli in nikjer naj bi ne bila telesna vzgoja le sama sebi namen. Ta more dobiti svojo sankcijo le po duhovnem razvoju. Le kjer je hotnost, duhovnost, more biti govor o vzgojstvu. Harmonija duše in telesa je pravi vzgojni ideal. Dejansko utegneš zadeti v vsakdanjem življenju na slučaje pretirane telesne vzgoje na eni strani, pa tudi na slučaje pretirane duševne vzgoje na drugi. Primer za pretirano telesno vzgojo bi bil fanatičen sportnik-atlet, ki uri svoje mišice zgolj iz nagiba premagati nasprotnika ter se dokopati do sportne slave, ki pa vzgojno duha zanemarija. Primer za pretirano duhovno vzgojo bi pa bil zopet fanatičen

znanstvenik, ki bi se pečal zgolj z razvozljanjem znanstvenih problemov in ki bi ne opazil, kako se zajeda bolezen v njegov organizem ter bi ne posvečal takemu stanju nobene pažnje. V prvem slučaju je vzgoja telesa v kvar duševnim močem, v drugem pa v kvar telesnim. Kakor sta telo in duša nerazdružljiva v življenju, tako se zahteva načelno za oba skladen razvoj: razvoj, vzgoja duhovne plati, ki je že sama sebi namen, ter vzgoja telesa, ki je v službi prve.

V tej zvezi je zanimivo vprašanje o vzgoji živali. Tudi koklja odgoji svoje mladiče. Tako zvana osa-grebača ohromi žuželko, preden leže vanjo jajčeca, da bi dobili mladiči v prvem razvoju potrebno hrano. Preden se namreč izvalijo mladiči, podleže mati. Nihče pa ne more trditi, da bi tako dejanje vodila hotna smotrenost. Taka vzgoja ni prav hotna vzgoja, temveč je le sredstvena. Žival pač vzgaja mladiče le zaradi svojih vitalnih sil, le zaradi »slepega« ohranitvenega gona in sicer le toliko, da si morejo mladiči samostojno poiskati hrane ter se za prvo silo zavarovati pred najčeščimi življenjskimi opasnostmi. Ko je taka vzgojna doba minila, žival svojih mladičev več ne pozna. Roditeljske vezi med človekom in njegovimi potomci pa so vse bolj trajne; ohranijo se več ali manj do smrti staršev ali otrok ter tozadevni spomin sploh ne zamre. Pri živalih govorimo v najboljšem slučaju le o neki slepi, v nani vitalni vzgojni smotrenosti (tako se nam ta vsaj prikazuje), med tem ko je pri človeku prava hotna, notranja vzgojna smotrenost, izvirajoča iz njegovega duhovnega bistva. Vitalna vzgojna smotrenost je v svojem jedru le slepo nujno dogajanje, ter se nam le vnanje prikazuje kot smotrena; hotna vzgojna smotrenost je pa v svojem jedru prava dejavna smotrenost z razsodkom, torej last le človeškega subjekta. Le slednja vzgojna smotrenost naj je predmet našega nadaljnega razglabljanja.

Ko smotreno vzgajaš, si nam dejaven, hočeš nekaj doseči, nekaj ustvariti. Za vsako ustvarjanje pa je potrebno sredstvo, material. Umetnik, ki »ustvarja« svoj umotvor n. pr. sliko, potrebuje različne barve, katere spravlja v medsebojni sklad, potrebuje platno, papir, na katerem realizira svojo duševno zamisel itd. Tudi vzgojitelj uporablja pri vzgoji različna sredstva. (Dalje.)

Vzajemno delo na šoli.

Alfonz Kopriva.

III.

Prilika o nezlomljivi butari.

(Dalje.)

Tudi za nas velja ona prilika o umirajočem očetu, njegovih sedmih sinovih in sedmih palicah, zvezanih v nezlomljivo butaro; saj jo često čitamo naši deci iz čitank; pa ne čutimo, da je pisana tudi za nas!

Postati moramo ena sama, velika in nezlomljiva
zajednica in to najprej na posamezni šoli v našem
šolskem delu.

Mnogo namreč danes govorimo o »novi šoli« kot delovni zajednici,
o samovladanju učencev, toda v bistvu prav malo delamo na tem —
s svojim lastnim zgledom. To pa vsled tega, ker ne pojmujeemo popol-
noma zamisli in bistva vseh novodobnih načinov ali potov vzgoje in
pouka, kateri v glavnem niso nič drugega nego sredstvo k oni vrsti
pouka in vzgoje, katero moremo imenovati s skupnim imenom vzajemna
šola. Še danes mislimo, da so zahteve po novi orientaciji le miselni plod
posameznikov, da je to kakor kakšna tehnična pridobitev, ki si jo morejo
privoščiti in se z njo okoriščeavati le izvoljenci.

To je napačno mnenje. Vzajemna šola — ali šola kot zajednica —
t. j. vzajemno življenje na šoli, je le nujna zahteva sedanje dobe in ko
bo izpopolnjeno, ostane uresničen ideal bodočnosti. Saj n. pr. tudi na-
stanek Dunajske šolske reforme ni morda Glöcklova iznajdba, marveč
je to popolnoma naravna posledica razvijajoče se nove dobe, ki se je
z vso silo, podneteno še od eksplozij duhov, povzročenih od svetovne
vojne, uprla tiraniji militaristično zgrajene stare avstrijske šole.

Sleherna šola naj bi bila v vsem svojem delu in v vsej svoji vzgoji
nekaka zajednica.

Vzajemnost je geslo naše dobe. Nje se oprijema skoraj sleherni
človek, reven in bogat, delojemalec in delodajalec. Redki so, ki imajo
toliko idejne in gospodarske sile, da bi mogli stati popolnoma sami in
ne bi nikdar čutili potrebe pri drugih, po družbi in organizaciji. Nismo
kakor Ibsenov junak v drami »Sovražniku ljudstva«, ki pravi, da je tisti
najmočnejši, ki stoji v življenju popolnoma sam. Povprečni ljudje smo,
ne Nitschejevi polbogovi. Borbe za nadmoč, gospodarsko ali materialno
ozdravitev, osvoboditev ali ustaljenost stanov, razredov, raznih udruženj,
kartelov, trustov, svetovnih nazorov, se vrše le v združitvi. Akcija kakor
Panevropce, ideje Društva narodov, raznih med narodi sklenjenih paktov,
socialnih in gospodarskih načrtov, katoliške akcije, Ciril-Metodijske ideje
i. t. d., bodo zrealizirane le s skupno silo vsega ali vsaj velikega dela
človeštva, državljanov, vernikov i. dr.

Vzajemnost je oni vzgojni princip, ki je najpri-
mernejši današnjemu času.

Predvsem pa je treba poudarjati združenje vseh, ki čutijo, mislijo in
imajo voljo delati ter že delujejo v smereh krščansko socialne etike, ki je
najzmožnejša, da odrešilno stopi na pot skupnega dela za prenovo in
ozdravitev hirajoče človeške družbe, iz katere prihajajo hip za hipom
skupni SOS-klici, zgublajoči se večinoma v hrupu in vrvežu brezsrčne
vsakdanjosti. Hudo je, če mahoma, sredi naših malih in velikih skrbi,
potrka na našo notranjost tak klic od bližnjih in daljnih soljudi, vtaplja-

jočih se v toku socialnih krivic, padajočih iz višav svojega idealizma, svetih navdušenj, velikih načrtov, brezbrežnih hrepenenj, ali vsled neuslišanih skromnih in ponižnih prošenj in zahtev, razočarani v kloake vsakdanjosti, fizične in нравne pogibeli, pa ne moremo odpomoči. Še hujše pa je, če se zavemo, da bi mogli pomagati, pa je okamenel naš čut do bližnjega in se je omlačila sleherna misel na soodgovornost, iz ugodja, iz strahu, morda iz lastnega mraka, na katerega smo se bili navadili ter ne razumemo klica po svobodni, čisti, vseobjemajoči luči človečanske ljubezni, ki je del božje ljubezni.

Učitelji smo, učimo in vzgajamo. Toda kaj in za koga? Kje je doba, ko se bo vsak učitelj zavedal svojega poslanstva med narodi in človeštvom sploh? Enotna linija vseh vzgojiteljev proti vsemu, kar nasprotuje vrhovni krščanski zapovedi, to je ljubezni do bližnjega, bi bila že davno preprečila mnoga svetovna gorja.

Tako pa je naša vzgoja in naš pouk baš nasproten najvišjemu vzgojnemu cilju, — ljubezni —, ki je osnova življenja. Sami iščimo ta nasprotstva, sami jih najdemo vsak dan več ko dovolj že na samem sebi.

Vse lepe ideje svetovnega miru ostanejo v bistvu naizvršljive, vsako prizadevanje, da se vcepi mlademu rodu v šolah prepričanje o nujnosti raznih gospodarskih zadrug itd., ostane tudi le brezplodno, ako na šoli kot taki ni misel vzajemnosti privzgojena in uresničena. V z a j e m n o delo je torej ravno tako nujno potrebno v vzgojstvu, v šolstvu, kakor drugod, kjer se ustanavljajo zadruge iz materialnih koristi. Toda pri četi je treba pri vsaki posamezni šoli.

Vzajemna šola, harmonično in skupnostno življenje in delo med učenci in učiteljstvom, zahteva silno mnogo, predvsem od učiteljstva samega.

Lahko je delo tam, kjer podredi sleherni učitelj, sleherna učiteljica vsa svoja osebna nesoglasja s svojimi tovariši ozir. tovarišicami na šoli, ukorenitvi vzajemne ideje. Žal le, da je bolj težko najti šole s popolno harmonijo vsega učiteljstva. Toda tega soglasja ni razumeti tako, da hodi učiteljstvo ene šole vedno in povsod korporativno na zabave in sprehode ter se nasprotno tovariše -ice, ki niso vselej razpoloženi za take načine vzajemnosti, smatra za nesolidarne in netovariške. To bi bilo seve pogrešeno pojmovanje, akoravno tudi taki zunanji znaki skupnosti, ki vsekakor niso napačni, ako se vrše v primernih dneh in razdobjih ter v dostojni formi, često pred ljudstvom osvetle in dokumentirajo skupnost učiteljstva na kaki šoli. Toda, če govorimo o vzajemnem življenju na šoli, mislimo predvsem na naše delo v šoli, na vzajemno pomoč pri tem delu v prvi vrsti od tovarišev -ic, delujočih na isti šoli.

Kajti, kakor že prej posredno poudarjeno, je vsa šolska reforma, po domače povedano — mlatenje prazne slame —, ako ne deluje na njej, ali se vsaj ne potrudi delovati na njej, vse učiteljstvo ene šole.

Da odgovorimo na vprašanje, káko naj bo to delovanje, nam je treba obenem pogledati, káko je povečini sedanje stanje vzajemnega delovanja na šolah.

»Učiteljski tovariš« češče prinaša zelo važne članke tudi o učiteljski vzajemnosti. Prečitati je samo treba članek Albina Podjaverška »Tovarišstvo« (31. III. 1932 št. 33) ali Venceslava Winklerja »Razvoj učiteljske duhovne orientacije« (19. V. 1932 št. 40).

(Dalje.)

Šesti kongres „Mednarodne zveze za novo vzgojo“.

Anica in Minka Očakar.

(Dalje.)

Čemu se dandanes toliko trudimo z mislijo o vzgoji mladine? Gotovo zato, ker se naše misli in naše življenje ne ogrevajo več ob ognju navdušenja. Toda, ali niste vi istih misli kot jaz, da je discipliniranost duš naših otrok edini pripomoček, s katerim razženemo skrbi, ki nas teže?!

Šola Jiyu Gakuen je v Mejiro, v okolici Tokia. Gospa sama, ki je bila prva žurnalistka Japonske, je dala to ime svoji šoli, katere motto je: »Misliti, živeti, moliti«. K tej višji dekliški šoli, ki šteje nad 300 učenk, spada tudi ljudska šola v Minamisawi, ki ima isti način vzgoje in prav isti vzgojni cilj. Šola šteje 53 dečkov in 106 deklic.

Ga. Hani pripoveduje o življenju v Jiyu Gakuen sledeče:

Na naši šoli obsega vzgoja tri faze: 1. Vzgoja s pomočjo proučevanja različnih panog znanja. 2. Vzgoja, ki temelji v praktičnem življenju. 3. Vzgoja, prepojena duševnosti v praktičnem življenju.

Vsak razred šteje 30 učencev, ki so razdeljeni v 6 družin po 5 članov. Vsa opravila kakor tudi čiščenje šolskega poslopja in igrišč opravljajo našega šolskega življenja. Vsak razred vodi v dnevnem življenju razsetih članov, ki se menja po dveh mesecih. Ta odbor je glavni organ našega šolskega življenja. Vsak razred vodi v dnevnem življenju razredni voditelj in vsako družino družinski voditelj. Ti vodniki so odgovorni, da razred ali družina dnevno izpolni svojo glavno dolžnost, ki naj jih okoristi, a obenem tudi razveseli. Tako je vsem učencem dana prilika, da se uč e, k a k o v l a d a t a i n k a k o b i t i v l a d a n. Na ta način se lahko nauče, kako morajo biti dobri člani v družinah, s katerimi žive in kako se morajo pokoriti staršem. Tako se pripravljajo, da postanejo dobri člani človeške družbe.

Deklice, ki nastopajo v vlogi predsednice ali podpredsednice odbora, so izredno pripravne na vseh poljih in prav kmalu poglobijo svoj značaj in razvijejo svoje zmožnosti.

Dopoldne se poučujejo trije fundamentalni predmeti, kakor japonski jezik, matematika, angleščina, zgodovina, umetnost etc. Pouk se konča

ob pol 12. Popoldne se goji glasba in telovadba. Zelo važne so tedenske diskusije in čitanje dobrih literarnih del. Pri diskusijah si povedo učenci svoja čuvstva, misli in razne doživljaje vsakdanjega življenja. V takih medsebojnih, čisto odkritih pogovorih, nekaterih važnih, drugih malenkostnih, spoznavaajo sami sebe in svoje sošolce. Tako odkrivajo svoje in drugih napake in vrline. Če se spozna bližnjega v dno srca, je to prvi korak k pravemu in neminljivemu prijateljstvu.

Vzgoja v Jiyu Gakuen temelji na krščanstvu. Vsak normalen človek ve, da ljudje niso nikoli rojeni in tudi nikoli ne umro po lastni prosti volji. Upamo in skušamo spoznati skrivnost življenja in smrti in trudimo se približati Vsemogočnemu s ponižnim in pobožnim srcem, ne da bi bili ravnodušni napram Njemu, ki drži naše življenje v rokah. Naša vera kakor tudi naše duševne zmožnosti se poglobljajo prav v istem razmerju, kot se večja naše znanje in izkušnje, dokler ona vera ne postane oaza večne pomladi našega življenja.

Vsako jutro prisostvujejo vsi člani šole službi božji. Ne mislimo, da je to le nekaka formalnost ali dolžnost; to je čisto naraven izraz našega srca in sveta želja, spoznati Boga. V prav istem razmerju kot rastejo naše duše, se božja slika, ki se odraža v njej, menja od dne do dne. Ta vera, ki nas neločljivo druží z našo šolo, je prava pot za nas, da dosežemo znanost o večni Resnici in je obenem izvir življenja v Jiyu Gakuen.

Tako sem vam podala sliko o dveh šolah na Japonskem, kjer je učiteljem vzgoja, prožeta globoke vere, mnogo važnejša kot učenje. Isto odseva tudi iz referatov gg. Jamazaky, Kawasaki, Ippei Adachi, Oshiman, Sakakibara, a radi pomanjkanja časa se ne morem pomuditi pri njih.

Pa pojdemo še v deželo Gandhija.

Ena najvažnejših šol v Indiji je Tagorejeva šola v Bengaliji, ki se imenuje Santiniketan, po naše dom miru.

To šolo je ustanovil Rabindranath Tagore, slavni poet, rojen v Calcutti 1861. l. Njegov stari oče Dwarkanath Tagore je bil ena najbolj blestečih osebnosti v socialnem in političnem življenju v Bengaliji v začetku 19. stoletja. Očetu je bilo ime Debendranath Tagore in so ga imenovali Maharshi vsled svetosti njegovega značaja. Že ko je živel njegov najmlajši sin Rabindranath v Shilcidi, v mali vasici ob delti reke Ganges, ki se imenuje Padma, je veliki poet osredotočil vso svojo energijo v šolskih vprašanjih, za vzgojo mladine. Njegov oče se je nastanil v Bolpuru, v svoji hišici. Imenoval jo je Santiniketan, dom miru. Tam je mnogo časa porabil v molitvi in premišljevanju. Rabindranath ga je prosil dovoljenja, da lahko zida svojo šolo v tem asramu, v tem religioznem zavetišču. Sprva ni dobil nikjer drugje pomoči kot pri svojem očetu. Bilo je malo učencev in Tagore jim je delil vso svojo veliko duševnost v vsakdanjem poučevanju.

Po končani svetovni vojni se mu je od dne do dne bolj vrivala misel, da bo samo v srečanju Vzhoda in Zahoda na podlagi medsebojne dobrote

in mednarodnega razumevanja, zidana in zagotovljena sreča človeštva prihodnosti. Da bi to misel tudi praktično udeleževal, je preuredil šolo Santiniketana v mednarodno univerzo, kjer se učiteljstvo in učenci iz Evrope družijo z indijskimi na podlagi skupne zveze v poučevanju in iskanju gradiva.

(Dalje.)

Kako usmeri učitelj pouk k zaposlenju mladine, da s tem odvrta brezdelje in čuva gospodarsko blagostanje kmetских domov.

Franc Žukovec.

(Dalje.)

Kmetški otrok si pridobi povsem druge predstave kot mestni, manj — a jasnejši. On gleda in opazuje dan za dnem iste predmete, zato jih temeljiteje opazuje. Kmetški otrok je vedno v tesni zvezi z naravo in njenimi pojavi. Narava ga zanima in mu izpolnjuje vse življenje, odseva v igrah in dobiva izraza v pogovorih. Iz narave črpa kmetški otrok moč in veselje do dela. Vse drugo mu je tuje. Zato se mora za kmetško deco pouk nasloniti na naravo. Za podeželske šole bi morali biti posebni učni načrti z doslednim upoštevanjem učnega razvoja na podlagi življenjskih skupin.

Kmetškemu otroku je domovinski čut silno razvit. Dom mu je obseg vsega življenja, vsebina lepote in dobrote. Domača gruda mu je sveta, ker omogoča življenje njemu in njegovim svojcem. Ravno iz te ljubezni do doma izvira tudi ona prava ljubezen do domovine.

Kmetški otrok je kakor gospodar ponosen na svoje pokolenje. Ta ponos mora šola upoštevati, ker v obratnem slučaju izbruhnejo mnoga nasprotstva med šolo in domom. Učitelj naj v šoli utrjuje samozavest in pove otrokom, da so lahko ponosni na delo svojih rok, na gospodarsko neodvisnost, da streme za to neodvisnostjo tudi drugi sloji, a je ne morejo doseči. Otrok mora uvideti, da je najsrečnejši doma, kjer si z lastnim trudom in delom pripravlja pogoje za življenje. Potem ne bo hrepenel v mesta in tovarne, kar je danes na dnevnem redu: Kmetški otrok naj pride do spoznanja, da je rodna gruda človeku edina prava in stalna opora.

Kmetški otrok rad dela. Kmet je pri delu miren; nihče ga ne pri-ganja, zato je na videz počasen. To mirnost in počasnost podeduje tudi mladina, kar smatrajo mnogi za duševni defekt. Kmetški deci moramo v šoli pustiti dovolj časa za razmišljanje in opazovanje.

Kar velja za delo vobče, to velja tudi za šolsko deco. Otroci morajo uvideti čemu delajo in čemu se uče tega in onega predmeta, zavedati se morajo praktičnega uspeha in koristi svojega truda; šola pa naj najde pravi prehod od telesnega k duševnemu delu. Tudi tu dela kmetški otrok mirno in počasi. Otrok naj torej sam dela v šoli, doma ali kjerkoli in ravno to pa so zahteve moderne šole.

Kmet je pripravljen na pomoč bližnjemu, prav tako tudi kmetska mladina in ta smisel naj šola dalje razvija. Iz tega izvira čut ljubezni do bližnjega najprej v šoli, kraju, ožji domovini, državi.

Temelj vzgoje je v dobri družini. Iz družine črpajo otroci dobre čednosti in značaj za življenje.

Začetek človeške omike je v poljedelstvu, to nam pove goriški slavček Gregorčič takole:

Kar mož poslala so nebesa,
da večnih nas otmo grobov, —
vse kmetska mati je zibala,
iz kmetskih so prišli domov.

Učitelj dobi nekaj znanja iz poljedelstva na učiteljišču, v ostalem pa se mora sam izpopolnjevati. Kot izborna delovno polje služi njemu in učencem šolski vrt. Koder so učenci potomci poljedelcev, tam je neobhodno potrebno, da se otroci v šoli seznani z namenom in napredkom poljedelstva. Otroke je treba navaditi, da se bodo po šoli sami stanovsko strokovno izobraževali. Učiteljstvo naj skuša tudi v pošolski dobi obdržati stik z mladino in naj nanjo vpliva zlasti z dobrim zgledom.

Slovenci se kaj radi ponašamo s svojo kulturo, zato jo moramo čuvati in pomnoževati. V tem oziru naj šola opozarja na domače narodopisje, pesmi in govorico. Štajerski učitelj Freuensfeld je zapel:

Slovenski svet, ti si krasan,
zares nebo te je ljubilo,
da te tako je obdarilo,
kakó bi te ne ljubil jaz.

Zlasti narodne pesmi imajo zaradi lahke umevnosti in čuvstvenosti posebno privlačno silo. Narodne pesmi so bile glavna tolažba našim južnim bratom v sužnosti in trpljenju.

Za uspešno delo je potrebna harmonija med šolo in domom. Ravno pri kmetskem prebivalstvu pa opazamo, da se premalo zanima za šolo. Kmetovo stališče v boju za obstanek je težko. Mnogokrat trkata beda in skrb na duri. Pomanjkanje delovnih moči sili kmeta, da prekomerno uporablja otroke za delo.

Da more učitelj vršiti svoje poslanstvo med ljudstvom, mu je potrebna ljubezen. S požrtvovalno ljubeznijo, ki nas uči uživeti se v otroško dušo in jo pritegniti nase, si pridobimo tudi spoštovanje ljudstva. Znana je poslovice: »Po otroku do staršev.«

Tudi učitelj se mora zavedati, da morajo otroci delati od ranega jutra do pozne večera za svoj bori kruhek. Zato je za kmeta breme redno pošiljati otroke v šolo, odtod torej tožbe čez šolo. Zato moramo ves pouk urediti tako, da bo odgovarjal praktičnim potrebam ljudstva. Šola na kmetih mora največ pažnje polagati na predmete, za katere ima

kmetsko ljudstvo smisel (čitanje, pisanje, spise, računstvo, spoznavanje prirode itd.).

Pred par desetletji so pričeli v Nemčiji z reformiranjem osnovne šole. Te ideje so prišle tudi k nam. Tudi v naši šoli je preveč praznote in dolgočasje, bojzani in strahu, pa premalo udejstvovanja življenjskih sil, premalo koristnega dela za življenje.

Kakor pedagogika ne more imeti uspeha, če ne bo izhajala iz poznavanja socialnih in gospodarskih odnošajev, če ne bo imela socialnih ciljev, tako tudi delo učitelja ne bo imelo uspeha med narodom, če ne bo v svojem udejstvovanju razumel v vsakem posameznem slučaju socialnega momenta v svojem vzroku in cilju potom otrokovega duševnega razvoja.

(Dalje.)

Naš položaj na Koroškem.

Vojteh Čuš.

IV.

(Konec.)

Posebno velike izpremembe pa so se izvršile na Koroškem po l. 1918 oz. po l. 1920 kar zadeva rabo slovenskega jezika v cerkvi. In to je najusodnejše za naše sonarodnjake na Koroškem. Če enkrat izgine slovenski jezik iz cerkve, če postane pridiga nemška in molitev nemška in cerkveno petje nemško, v takih krajih so slovenstvu ure štete. V malo letih se taki kraji popolnoma ponemčijo. To izpričuje izkušnja.

Papež Pij XI. je proglasil kot naravno in nadnaravno pravico ljudstva, da sliši besedo božjo v materinem jeziku.

Če pa pregledujemo položaj slovenskega ljudstva na Koroškem, vidimo, da je v zadnjem desetletju iz mnogih cerkva izginila slovenska beseda. Najbolj prizadeta je celovška okolica. Rodovitna in lepa slovenska Celovška ravnina med Osojnico in Magdalensko goro je izpostavljena neposredni nevarnosti popolne germanizacije, kakor še ni bila nikoli. Vsakega slovenskega rodoljuba, vsakega zavednega Slovenca in Jugoslovana mora to v srce boleti. Kako dolgo še in — če ostane pri razmerah, kakršne so sedaj — po vsej prelepi Celovski ravnini se bo razlegala samo nemška beseda? In Slovenci bodo mogli reči tudi o tej zdaj še slovenski zemlji: Oh naši so samo grobovi!

Gledati moramo jasno, nobeno prikrivanje nam nič ne pomaga. Navesti hočem gola dejstva.

Uro hoda južno od Celovca leži župnija Vetrinj. Do plebiscita žalostnega spomina je bila v tej slovenski župniji vsak mesec trikrat slovenska pridiga in enkrat nemška. Molitve za ljudstvo in petje seveda tudi slovensko. Po plebiscitu je prišel nemški duhovnik in zdaj je v cerkvi v Vetrinju vse nemško: pridiga, petje, molitve. Istotako kateheza v šoli. — Podobno je v Grabštanju, ki leži dve uri hoda vzhodno od Celovca. Prej je bilo v cerkvi vse slovensko, zdaj je vse nemško. Sedanji nemški župnik je sam priznal, da so otroci po večini, ko vstopijo v šolo, slo-

venski, a to ga ne moti, da bi jih ne učil veronauka samo v nemškem jeziku. In sadovi te germanizacije se že kažejo: otroci tudi doma nočejo več slovensko moliti. In ko so odrasli v cerkvi slovensko molili, kakor so od nekdanj navajeni, jim je nahujskana mladež skušala to zabraniti s tem, da je med slovensko molitvijo odraslih v zboru glasno zlogovala: Váter únser, Váter únser, Váter únser...

Na tak način se danes ubija slovenstvo na Koroškem, in naš narod o vsem tem nič ne ve!

Podobno kakor v Grabštanju je v Žrelcu, ki je uro hoda v vzhodni smeri oddaljen od Celovca. Do plebiscita je v Žrelcu župnikoval gospod dr. Janko Arnejc, ki je po plebiscitu moral bežati iz Koroške. Prej je bilo v cerkvi v Žrelcu vse slovensko, zdaj je vse nemško. — Podobno v župniji Št. Jakob ob cesti pri Celovcu. Prej po večini slovensko, zdaj vse nemško. — Pravtako v Timenici na Celovski ravnini pod Magdalensko goro. Prej vse slovensko, zdaj vse nemško. Za župnika je zdaj ondi neki rajhovec, ki se je sam izrazil, da »je slovenski jezik treba iztrebiti!« Ko ga je škof pri vizitaciji vprašal, kako govore ljudje doma, mu je moral odgovoriti, da slovensko. A to ga ne moti, da ne bi v cerkvi pri pridigi in molitvi in pri katehezi v šoli uporabljal samo nemškega jezika!

Slično kakor v Timenici je v idilični župniji Št. Lipš ob Krki pod goro Sv. Krištofa. Prej je tu župnikoval g. Razgoršek, zdaj župnik v Črni, in v cerkvi in pri katehezi v šoli je bilo vse slovensko. Zdaj je ondi nemški duhovnik, v cerkvi je vse nemško in lepa župnija se rapidno ponemčuje. — Nadalje župnija Št. Tomaž na Celovski ravnini. Tu je bilo do zadnjih let v cerkvi vedno vse slovensko. Zdaj ondi pastiruje duhovnik, rojen sicer v Tržiču na Gorenjskem, a nemškega duha in srca. S starši se je preselil v Celovec in ondi hodil v šolo. Z materjo govori sicer slovensko, a v cerkvi opravlja vse nemško. — Tudi na idiličnih Otmánjah, ležečih ob južnem vznožju in na pobočju Magdalenske gore, je v cerkvi vse nemško. Res se je fara v zadnjih desetletjih zelo ponemčila, a vendar je v župniji še mnogo Slovencev. Tudi v popolnoma slovenski župniji Pokrče na Celovski ravnini, kjer župnikuje gospod Križaj, pisatelj plebiscitne brošure »Ob 11. uri«, je v cerkvi odpravljeno slovensko petje.

V župniji Breza ob Vrbskem jezeru — v tej župniji leži letovišče Kriva Vrba — je bilo še l. 1908 28 mohorjanov, zdaj je ondi v cerkvi vse nemško. Podobno tudi v župniji Poreče ob Vrbskem jezeru (slavno letovišče!). Pravtako v Vrbi (največje letovišče ob Vrbskem jezeru), ki spada v župnijo Dvor. Dočim je v župnijski cerkvi v Dvoru še slovensko, je v podružniški cerkvi v Vrbi, kjer se vrši vsako nedeljo redna služba božja, vse nemško. V Vrbi nameravajo zidati veliko novo cerkev, v kateri pa bo seveda neomejeno kraljevala nemščina.

V župniji Marija na Zili pri Beljaku je do l. 1918 župnikoval g. pisatelj Meško. Tedaj je bilo v cerkvi vse slovensko. Zdaj je ondi nemški duhovnik in cerkev je ponemčena.

Podobno je v Podkloštru v Ziljski dolini. Tu je do l. 1918 pastiroval g. dr. Fr. Cukala, zdaj ravnatelj bogoslovja v Mariboru. Tedaj je bilo v cerkvi po večini slovensko. Ko so malo pred vojno poslali tja nemškega kaplana Riederja, je ta moral čez kratko časa oditi, ker ni znal slovensko. Zdaj je v Podkloštru nemški duhovnik in v cerkvi je vse nemško. Pravtako v sosedni župniji Vrate, kjer je zdaj nemški duhovnik in v cerkvi je vse nemško. Podobno se ponemčuje trg Grebinj oz. njegova slovenska okolica. Prej je bilo v cerkvi v Grebinju skoro vse slovensko, zdaj je pretežno nemško. Malo bolje je na Rudi, kjer je bilo prej v cerkvi vse slovensko, zdaj je na polovico nemško.

Žalostno je vse to, a poznati moramo dejanske razmere. Nič nam ne pomaža zakrivati si oči pred dejstvi. Naša dolžnost je, da poznamo razmere, v katerih žive naši koroški bratje, del našega narodnega telesa.

Vprašal bo kdo: Kakšno stališče pa zavzema napram germanizaciji v cerkvi višja cerkvena oblast na Koroškem? Tudi v tem oziru se je zvršila velika sprememba. Svoj čas je Slomšek spodbujal Slovence, naj ostanejo svoji narodnosti zvesti, naj se ne dajo ponemčiti, in jim je to zabičaval kot etično, нравstveno dolžnost. Tudi kot škof je stal na stališču, na katerem je stal l. 1838., ko je pridigal v tedaj še slovenskem, zdaj že ponemčenem Blatogradu: »Kdor svoj matern jezik zavrže ter ga pozabi in zapusti, je zmedenemu pijancu podoben, ki zlato v prah potepta in ne ve, koliko škodo si dela. Materni jezik je najdražja dota, ki smo jo od svojih staršev prejeli; skrbno smo ga dolžni ohraniti, olepšati in svojim mlajšim zapustiti...«

Danes stoji višja cerkvena oblast na Koroškem na stališču, — tudi to samo konstatiramo — da se germanizacija na Koroškem ne da zadržati in da ni naloga cerkve, da bi jo zadrževala. Na stališču, da se proti toku ne da plavati in da z dušno-pastirskega stališča niti ni umestno germanizacijo zadrževati. V tridesetih letih da bo itak vse nemško in da je dušnemu pastirstvu prej v prid nego v škodo, če se germanizacija pospeši. V smislu tega naziranja višja cerkvena oblast mirno trpi in se s tem strinja, če nemški duhovniki, ki so zasedli slovenske župnije, vneto germanizirajo v cerkvi in pri katehezi v šoli.

To so dejstva in tako je dejansko stanje in naša dolžnost in naša pravica je, da to stanje in ta dejstva poznamo.

Velik udarec za našo stvar na Koroškem je bil, da je po plebiscitu toliko slovenskih in čeških duhovnikov odšlo s Koroške.

Poglaviten vzrok, da stoji danes naša slovenska stvar na Koroškem tako žalostno, pa je razbrati iz besed, ki jih je izrekel Američan Coolidge: »Mi smo se, ko smo prišli na Koroško, sami čudili, **zakaj Južoslavlani niso zasedli ne Celovca, ne Beljaka in ne onega ozemlja severno teh mest, katero sedaj zahtevajo.** Smatrali smo, da so s tem hoteli izraziti svoj desinteresement na njih in smo v tem smislu tudi poročali« (Hribarjevi Spomini II. del, str. 430).

Posebnosti kanadskega šolstva.

Dr. L. Sušnik.

I. Šolstvo v provinci Québec.

a) Zgodovinski razvoj.

(Dalje.)

Francozi so dospeli v Kanado prej nego Angleži; le-ti so se držali bolj južne obale.

Prvi francoski kolonisti so prišli po l. 1615 iz Normandije, Bretanije in Pikardije. Naselili so se ob bregovih reke Sv. Lovrenca tako, da so ostali v skupinah in so posamezniki obdelovali zemljo v ozkih pasovih vedno dalje proč od reke, ki jim je rabila kot prometno sredstvo pri izvažanju. Zato so bile njihove naselbine prav sposobne za obrambo in tudi za ustanavljanje župnij kot kulturnih celic. Tu so nastale prve župnijske šole, ki so jih vodili duhovniki ali pa pod njihovim nadzorstvom redovniki in redovnice ter potovalni učitelji (najprej v večjih krajih, kot so bili Québec, Montréal, Trois-Rivières i. dr.). Vzdrževali so jih seveda prebivalci sami in bile so čisto verske. Največ zaslug zanje si je pridobil okoli l. 1685 škof Laval. Franc. fevd. oblasti se za to niso dosti brigale; učiteljstvo ni bilo odvisno od njih, temveč je bilo v službi staršev in Cerkve.

Prvo srednjo (latinsko) šolo (kolegij) so ustanovili jezuiti v Québecu (l. 1638). Poleg latinskih šol se pojavijo kmalu začetki tehniškega, obrtnega in slednjič kmetijskega šolstva, ki je dosti koristilo deželi. Podlaga šolstva v tej dobi je bila torej zasebna iniciativa in pa verski značaj. Saj je bil duhovnik duševni vodja, svetovalec in skrben pomočnik župljanom. Civilne oblasti so prepuščale vso skrb za pouk duhovščini, ki ga je skušala brez posebnega sistema prilagoditi dejanskim potrebam. Družina in Cerkve sta potemtakem odločevali o vzgoji otrok. In ta tradicija se je v hudih bojih naslednjih stoletij ohranila še, ko je večinoma v Evropi že davno prenehala.

Boji za nadvlado v novih naselbinah so privedli do sedemletne vojne med Angleži in Francozi (po l. 1755). V pariškem miru l. 1763 je morala odstopiti Francija svojo posest v Kanadi Angliji. Tako so prišli ti kraji s ca. 60.000 Francozi izpod franc. režima pod gospostvo Vel. Britanije.

Dolgo je trajalo, preden so se bivši lojalni podaniki francoskih kraljev uživali v nove razmere, a svojega jezika in svoje vere kljub vsemu niso opustili, zlasti ker so bili neodvisni kmetovalci in ker so imeli v svoji župnijski organizaciji trdno oporo. Angleži so jih skušali čimprej asimilirati in pripomogla naj bi bila k temu poleg angleških sodišč zlasti angleška nevtralna šola: zato je bila svoboda pouka odpravljena in učiteljstvo postavljeno pod angloprotestantske oblasti. A ta prizadevanja angleške vlade niso uspela. Spričo velikega odpora so bile svoboda vere pa razne pravice duhovščini in plemstvu zopet dovoljene (l. 1774) in prav zato se Kanada ni soudeležila boja za neodvisnost ob strani Unije.

A res sistematično se je začelo s potujčevanjem šole šele ob koncu 18. stoletja, ko je izdala posebna komisija z angleško večino in brez

zastopnikov Cerkve tozadevni načrt (1791). Medtem je bil po prizadevanju svobodoljubnejših angleških sodeželanov uveden parlamentarni režim (ustava iz l. 1791) in od tedaj je izgubila politika avtokratičen značaj, čeprav je ostala tendenca v verskem in narodnem oziru ista, le da je bila preračunana na dolgo dobo in manj nasilne metode. Obenem se je tudi razdelila dežela v Gornjo (Ontario) in Dolnjo Kanado (Québec).

Ker se sprva Francozi niso mnogo udeleževali volitev, ni prišla njihova večina v Dolnjo Kanado s Québecom do pravega izraza. Vrh tega je imel še vedno največ odločilne moči guverner; zato so se pojavljala vedno večja nasprotstva z zbornico. Zaradi teh neurejenih razmer se šolstvo v tej začetni dobi ni moglo uspešno reorganizirati.

L. 1801 je predložil kr. namestnik zbornici načrt, da se ustanove povsod v vseh župnijah ljudske in v glavnih središčih boljše šole z brezplačnim poukom; te šole ne bi bile več verske, ampak javne in vso upravo bi vodila vlada, ki bi imenovala učiteljstvo, predpisovala učne načrte etc. Parlament je načrt sicer sprejel, a ker je bil le-ta preveč centralističen in zahteval v verskem oziru nevtralne šole, so francoski škofje odklonili vsako sodelovanje. Ker so bili kmetje itak nasprotni velikim novim dajatvam, se vsled splošne opozicije, ki se ji je pridružil še zakonodajni svet, ni dal izpeljati.

L. 1820 je bil sprejet na prizadevanje škofa Plessis-ja predlog o delni avtonomiji francoskih šol, a ta zopet ni dobil kraljeve sankcije.

Medtem se je večkrat pojavljala misel, da bi se moralo šolstvo nasloniti predvsem na cerkvene občine. L. 1824 jim je bilo res dovoljeno porabiti četrtno letnih dohodkov za lastne farne šole (na 200 družin ena). A te občine so bile revne in bi bile potrebovale poleg svobode še večjih gmotnih sredstev. Tako je bilo mogoče upoštevati le 50 katoliških šol, dokler ni parlament dovolil l. 1829 nekaj provizornih podpor za zidavo šol in plače učiteljev s pogojem, da naj bi šole vodile krajevne komisije, nadzorovali duhovniki, sodniki in častniki, a upravljali poslanci posameznih okrajev. Tako se je sezidalo precej šol (do l. 1836 že 1321 s 36.000 učenci), a bile so mešane oz. so se ravnale po večini prebivalstva v šolskih okrajih in so bile zato manjšinam krivične; poleg tega se je zanesla vanje politika. Vendar do definitivne rešitve šolskega vprašanja še vedno ni prišlo: proti angleški finančni oligarhiji je nastal l. 1837 celo krvav upor.

Ta prva perioda angleškega gospostva torej ni bila ugodna za napredek ljudskega šolstva. Nasprotno se je srednje šolstvo pod vodstvom Cerkve dokaj prosto razvijalo. Poleg kolegijev v Québecu in Montréalu je bilo ustanovljenih od l. 1803—1832 7 novih. Kot duhovniške ustanove, namenjene predvsem duhovniškemu naraščanju, so bile seveda čisto humanistične oz. klasične. —

Da bi lažje izvedla svoje namere — potom majorizacije —, je angleška vlada dala l. 1841 uporni francoski provinci Québec zakonodajno

unijo s sosednjo angleško provinco Ontario. Ali francoski narodni čut je bil dovolj prebujen, njihovo parlamentarno vodstvo odločno in spretno, angleško pa dovolj uvidevno in svobodoljubno, tako da se je stvar razvila povsem drugače: 1. julija l. 1867 so si štiri vzhodne province v svrhu emancipacije od izkoriščanja iz Londona dale novo federativno ustavo in stvorile prvi britanski dominion, v katerem je bila šolska zakonodaja popolnoma pridržana provincam. Tako se je ta druga perioda končala z zmagó avtonomističnega načela francoskega in je dobila provinca Québec l. 1875 svoj definitivni šolski zakon. (Dalje.)

Vzgojni pomen potovanja v tujino.

Etbin Bojc.

(Dalje.)

Kar pa pomenijo n. pr. srednješolcu potovanja po ožji in širši naši domovini, to so za vseučilišnika in višjega izobraženca izleti in potovanja v — tujino. Nujna potreba so zanj. Nova geografska in etnološka šola v praksi in konkretnosti so, ki mu v kratkem času doprinese ozir. odkrijejo lep kos izobrazbe. Pogled v živ svet tujerodne kulture, sredi katerega se je mlad inteligent, kulturno tvoren v svojem narodu, znašel, je zanj nenadomestljiv vir za pravilno usmeritev — prej le papirnatih in besednih — predstav o svetu in življenju pri drugem narodu, o njegovem stilu in ritmu, o dimenzijah in kvalitetah njegovega kulturnega stvarjanja ter o lepoti vsega tega smiselno urejenega kulturnega življenja, ki ga motri sedaj z razgledne točke svojega naroda. Dá, res: spoznavanje naroda in njegovih vrednot ni dano vsakomur! Kakor je res, da se človek spozna, kreše, dviga in raste ob sočloveku, tako velja tudi za narod in njegovo kulturo, da ga moremo spoznati šele po primerjanju z drugimi narodi in njih kulturami ter ga le v medsebojnem seznanjevanju kulturnih vrednot v plemeniti duhovni tekmi prav dvigati in osrečevati. Kakor se pripeti, da človeka prav oceni šele njegov sočlovek ali več ljudi, tako se prerado tudi v narodnem življenju dogaja, da razkrivajo člani drugega naroda odn. narodov vrednote našega naroda in člani našega naroda lahko vrednote drugih. Tu gre za svojevrstno narodnostno doživljanje in vrednotenje, ki predpostavlja že stopnjo dobrega poznanja lastnega naroda. Najboljše, nagloblje in najpravičnejše pa bo moglo biti to spoznanje — nalik prejšnji primeri s spoznanjem človeka — šele tedaj, če si bomo ta narod ogledali iz oddaljenejši točke — tujine. Gre tu za neko potrebno razdaljo; odmaknjenost od neposredne in osrednje bližine naroda, ki ga hočemo spoznati. Kakor velja za lepo sliko, da si jo moremo pravilno ogledati le iz določene razdalje, kakor velja za človeka, da mora ob spoznavanju samega sebe stopiti z duhovnim korakom in očesom izven svojega jaza in se tako opazovati, isto velja tudi za narod. Seveda bo pa tudi veljalo, da vsebuje in predpostavlja pravo spoznanje naroda iz te oddaljenejši točke tudi že določeno stopnjo spoznanja samega

sebe in spoznanja svojega naroda iz neposredne bližine. Vidimo torej, da je te vrste spoznavanje, namreč spoznavanje naroda kakor tudi vse ostalo njegovo doživljanje (narodnostno ali etnološko) spoznavanje in doživljanje višjega reda, ker se gradi na kompleksih osebnega in sociološkega doživljanja poedinca v narodu. Zato ne more pravilno in polno narodnostno doživljati otrok, ki si v sebi še ni dogradil vsa ostala človeško-osebna doživljanja kakor n. pr.: lepote, pravičnosti, resničnosti, svobodnosti, smiselnosti, vernosti itd. Zakaj, če že to ni dovolj izrazit »inventar« posameznikov, pripadnikov naroda, je vse to našlo svojega izraza v organizmu naroda in moremo reči, da le tisti pravilno narodnostno doživlja, ki je zaobjel in dojel vrednote vseh teh primarnih doživljanj in si jih osvojil. Zato pravim, da je možno polno narodnostno doživljanje šele pri dorastlem človeku. Pri človeku, ki je vsa ta doživljanja ne le trpno zaživel v sebi, ampak jih tudi tvorno spoznal in ovrednotil, to je — pri izobraženem, duhovno prebujenem človeku. Zdaj nam bo postalo tudi lažje razumljivo, da nahajamo dostikrat tako tragično malo narodnostne osveščenosti pri manj izobražencih in zlasti še ljudeh, ki jim je snovna korist v ospredju ali celo vse in se niso od nje prekopali do sovesnosti z duhovnimi vrednotami. Seveda — to je tudi s tem v zvezi prezanljivo in le potrjuje prejšnja izvajanja — šepa pri teh ljudeh navadno tudi vse primarno doživljanje, kar nas pa nasprotno potrjuje le, da je prav v živi in pravilni narodnostni osveščenosti najzanesljivejša nazorna konkretna podlaga za vse ostalo duhovno stvarjanje človeka.

(Dalje.)

Listek

Prešernova pesem »Pod oknom« — v izvirniku v prevodih in skladbah.

F. Štupar.

Nekoč mi je rekla preprosta žena: »Zato tako rada berem Prešernove pesmi, ker so tako res.« To je najkrajša in najtočnejša ocena. Preprost človek ne zna zbirati lepih besed v umetne hvalnice, ampak izraža svoj dojem enostavno, kakor misli. Pesnik se izživil v čutih, ki nam jih jasni v besedah. »Čut se zlije mi v besede,« je pel Jenko. Kolikor istinitejši in pristrčnejši je ta preliv, toliko boljša je pesem. Dobra pesem budi v čitalcu odglas in občutenje, zato vedno močno vpliva na čuteče človeško srce. Od dobre pesmi zahtevamo ubranost; nje lepota je zavisna od soglasja med vsebino in obliko. Dobra misel mora biti izražena v čutom primerni meri, v pesnitvi prikladnih stihih. Dobra pesem je torej učinkovita celota enega »kova«, jasno odražujoča pesnikovo čutenje.

Ker ima vsak jezik svoje posebnosti, je dobro pesem zelo težko prevesti v drugi jezik, in lahko trdim, da tudi najboljši prevod ne more doseči izvirnika. Pač pa je mogoče iz pesmi, ki ima lepo misel v slabi obliki, napraviti boljšo pesem; toda to že ni več prevod, ampak prepesnitev.

Prešernove pesmi imajo vsa svojstva dobrih pesmi, zato imajo tolik vpliv na čitalca, da se mu zde »res«, t. j. da odražajo resnično življenje. Prešernove

pesmi imajo sedaj pri nas v vseh slojih priznano ceno, važno pa je vprašanje, v kakšnem odnošaju so do njih drugi narodi: ali jih tudi proučujejo, prevajajo itd. V delno rešitev tega vprašanja sem si pred leti izbral pesem »Pod oknom« ter sem nekaj let izpisoval beležke iz razprav in naznanil, ki sem jih o tej pesmi našel v različnih časopisih. Vse te beležke se nanašajo na slovenski izvirnik, na prevode in skladbe te pesmi.

*

Pesem »Pod oknom« spada po svoje pristrčnosti med najbolj poljudne in (vsaj nekoč) najčešče prepevane Prešernove pesmi. Povod za to pesem nam pa ni znan. Staroslav poroča v svoji razpravi »Gostilne v stari Ljubljani« naslednja izročila in domneve. Naštevajoč gostilne v Kolodvorski ulici, pripominja: »O Mikuževi gostilni treba omeniti, kar je pripovedoval pokojni Lovrenc Črne po domače Klemen iz Krakovega, ki so mu bile kot godcu znane razne gostilne, da so zahajali dijaki v to gostilno, med katerimi je bil eden, ki je pesmi skladal (Prešeren). Njega je zanimala ondota lepa deklica, kateri je zložil pesem »Luna sije«. Baje da je odtod dobila gostilna ime »Zum Mondschein«. K temu poročilu pripominja Staroslav v opomnji pod črto: »O pesmi »Pod oknom« so znane še naslednje inačice. Prešeren je hodil k eni izmed Jurijevih deklet v sedanji Trnovski ulici. Nekega večera je bil zopet pod oknom, a se mu ni oglasila. Užaljen je odšel v kavarno in zabeležil tamkaj omenjeno pesem (pok. Ivan Bizovičar, ki je slišal o tem v svojih mladih letih). — Donatelj je bil svoje dni sloveč ribič in prvovrsten original. Njegov dom na Krakovskem nasipu št. 20, je še skoraj popolnoma tak, kakršen je bil tedaj, ko je zalezoval Prešeren Donatljevo Marijico, ki je bila jako lepa. Neko mesečno noč ji je spesnil pesem »Luna sije« in jo z ogljem napisal na steno Donatljeve hišice (pok. Fr. Trtnik, kateri je zvedel to iz ust svojega očeta). — Skoro prav tako se glasi poročilo g. Fr. Drenika: Nekega večera je hodil Prešeren po Krakovskem nasipu gori in doli mimo Donatljeve hiše. Njena mala okna so bila zaprta; za njimi je spavala »trdosrčna« in se ni ganila. Drugo jutro je prinesel Prešeren prijatelju Josipu Debevcu v kavarno pesem »Pod oknom«. Tako pripovedke, ob katerih treba pomniti, da spada pesem »Pod oknom« med one, o katerih je pisal Prešeren Vrazu: Ich komponire jetzt Lieder, die den Bauernburschen gefallen sollen (sedaj zlagam pesmi, ki naj ugajajo kmetskim fantom. — Prip. pis.), med pesmi, ki ne slone na kakem konkretnem doživljaju, nego jim je bil namen pomnožitev pevskega repertoara (Kidrič).« — Iz teh poročil je razvidno, da se pravi povod za pesem »Pod oknom« sedaj ne da več ugotoviti.

Prevodi.

Prevodov te pesmi je mnogo, in sicer:

I. Češka prevoda sta dva: 1. V knjigi Basně Františka Prešerna. Preložil a životopisem básníkovým opatřil Josef Penížek. 1882. Nakladatel Lad. Sehnal v Jičíně. (Hribarjeva ocena te knjige se nahaja v Ljubljanskem Zvonu II. str. 377—379.) — Prešernov Album, str. 784. — 2. Dr. Jaromir Borecký izda najprej prevod vseh Prešernovih pesmi. — Nekateri prevodi so bili že objavljeni od l. 1879 v Slovanskem Přehledu in v Zvonu. Sintetično izdanje izide v Zborniku svetovne poezije, ki ga izdaja Češka akademija. Pismo iz Praze v Slovanskem Narodu 11. V. 1922, št. 107.

II. Poljski prevod, ki ga je izvršil Adam Lach-Szymanski iz Varšave, je natisnjen v Domu in svetu 1907 na 382. strani.

III. Ruska prevoda sta dva. 1. Prvi je natisnjen v »Slovanskem svetu« IV. na 207. strani; prevedel ga je L. M. Leskovec. — Prešernov Album str. 786. — 2. Fedor Korš je izdal l. 1901. v Moskvi prevod vseh Prešernovih

pesmi pod naslovom: Stihotvorenija Franca Preširna. Pesem »Pod oknom« je natisnjena na str. 9. in 10.

IV. Nemški prevodi. 1. Luiza Pesjakova je priobčila v Triglavu 1865 prevod pod naslovom »Unterm Fenster«. — Prešernov Album str. 835. — 2. Profesor Eduard Samhaber je objavil l. 1880. prevod »Unter dem Fenster« v svoji knjigi »Preširen«-klänge. — Prešernov Album str. 836-7. — 3. A. Pace je izdal l. 1889. poleg drugih pesmi tudi »Unter dem Fenster«. Ta prevod je bil ponatisnjen tudi v drugih nemških knjigah (Slavische Antologie). — 4. Prof. A. Funtek je prevedel za dunajski koncert Glasbene Matice to pesem pod naslovom Ständchen. — Prešernov Album str. 831. — (5.) Morda se nahaja še 5. nemški prevod, ki pa ni natisnjen, kakor dá domnevati naslednji naslov: Franz Prešerens Gedichte mit gegenüberstehendem slovenischem Texte im Versmasse der Originale, übertragen von Eduard Ritter von Strahl. — Prešernov Album str. 876.

V. Angleški prevod. Ivan Zorman. Pesmi. Cleveland, Ohio. 1922 str. 105. Tisk Ameriške Domovine v Clevelandu. Poleg izvirnih pesmi vsebuje knjiga tudi angleške prevode, med njimi Prešernovo »Pod oknom«. Dom in svet 1923 str. 89.

VI. Laški prevodi. 1. Marco Antonio Canini je izdal l. 1885. v Benetkah »Il libro dell' amore«, v kateri se na 528. strani nahaja »La luna«, prevod Prešernove pesmi. — Prešernov Album str. 848. — 2. Ivan Kušar je objavil svoj prevod »Sotto il verone« večkrat: 1892. v listu Il Diritto Croato v Pulju (ali pa La Pensée Slave v Trstu) št. 50. z dne 28. IX. ter v Rinnovamento v Gorici št. 25. z dne 8. XI., končno pa v knjigi: »Canti Jugoslavi. Versioni dal Serbo-Croato-Sloveno-Bulgaro, di Giovanni Kušar. Volume I. Con prefazione Rocca S. Cascienio. Lucinio Capelli, editore, librario di S. M. la Regina Madre. — Prešernov Album str. 848-9., Dom in svet, 1920, str. 224. — 3. I. Trinko je v Prešernovem Albumu l. 1900. na 850. strani objavil prevod »Serenata«.

VII. Esperantska prevoda sta tudi dva. 1. Moj poskus z naslovom »Sub fenestro« je objavljen (malce »popravljen«) v zagrebškem esperantskem listu »Konkordo« 1924, št. 7. — Boljši prevod z istim naslovom je priobčil prof. F. Modrijan v 5. števil. v Slavonskem Brodu izhajajočega esperantskega lista »La suda stelo« 1933.

Tu je navedenih 15 natisnjenih prevodov pesmi »Pod oknom«. Zanimiva so še tale poročila: 1. V Londonu je izšla l. 1919. antologija moderne slovanske literature, ki jo je priredil B. P. Selver pod naslovom »Antology of Modern Slovenic Literature«. London. Kegan Paul. (Vsebuje Prešerna, Aškerca, Župančiča.) — Slovenski Narod z dne 23. XII. 1921., št. 288. — 2. Vl. Stanimirovič je l. 1910. priobčil slabe srbske prevode 24 Prešernovih poezij, ki so natisnjene v Ganglovi knjižici »Slava Prešernu«. — 3. Stilijan Čilingirov, ravnatelj narodne knjižnice v Sofiji, je lepo prevajal Prešernove pesmi v bolgarščino. — 4. Prešerna je prevajal v poljščino tudi Żulawski. — Dom in svet 1901 str. 445. — Žal, da iz teh poročil ni razvidno, ali je med prevodi teh prevajalcev tudi pesem »Pod oknom«.

Skladbe.

Pesem »Pod oknom« je bila prva Prešernova pesem, ki je bila uglasbena, in sicer je to bilo še za časa pesnikovega življenja (1848). Naslednji pregled obsega skladatelje (in prireditelje) ter objave te pesmi.

Jurij Flajšman: Za moški zbor. — Grlica I. zvezek. 1848. (Blaznik.) — Za četverospjev. — IV. zvezek zborov in četverospjevov Glasbene Matice 1877. — Za mešani zbor. — X. zvezek Glasbene Matice 1882. — Za moški zbor (v Foersterjevi priredbi). — Lavorika III. — Za mešani zbor (v Hubadovi priredbi). — Slovenske nar. pasmi Glasb. Mat. 1894. — Za četverospjev (v Čerinovi priredbi). — Pesmarica Glasbene Matice 1897.

Kamilo Mašek: Za 1 glas s spremljevanjem klavirja a) + b). — Grlica V. zvezek 1859. (Blaznik.)

Anton Hajdrih: Za četverospjev. — Jadranski glasovi I. 1876. Ljubljana. Lavorika II. Pesmarica Glasbene Matice.

Anton Nedvied: Za tenor-solo in moški zbor. — XII. zvezek zborov in četverospjevov Glasbene Matice 1882. Lavorika II. Pesmarica Glasbene Matice.

F. S. Vilhar: Za mešani zbor. — Skladbe F. S. Vilhar 1883.

Dr. Gojmir Krek: Samospjev za bariton s spremljevanjem klavirja. — Zal. L. Schwentner. Ljubljana 1900. — Prešernov Album str. 865—867. Dom in svet 1901, str. 62.

Gustav Adolf Schmidt: Samospjev s spremljevanjem klavirja (uglasben Samhaberjev nemški prevod). — V listu »An der schönen blauen Donau«, Priloga 22. številki 1892.

Pesem »Pod oknom« je torej zbudila dosti pozornosti doma in na tujem. Zanimiva zabavna in znanstvena bi bila knjižica, v kateri bi bila pesem objavljena v izvirniku, v prevodih in skladbah. Cesar ne dostaja v tej razpravi, naj bi se še dopolnilo.

Izobrazba naroda

Moj dobrepoljski učiteljski zbor.

Ivan Hribski.

(Konec.)

Kakšni pa so bili veroučitelji?

1. Nadžupnik in duhovni svetnik R. Po postavi velik mož že v visokih letih brez tiste nerodne globušne okroglosti, ki se moških v starejših letih tako rada prime. Vkljub letom duševno živahen in šegav. V šolo je prihajal točno ob določeni uri. Med potjo je vedno sam s seboj kramljaj, da nisi vedel, ali moli ali godrnja. Kdor mu je bil posebno ljub, tega je nazival: ubošček, ubošček! V občevanju silno domač, vljuden. Za božjo čast izredno vnet, goreč. Za posvetne zadeve se ni dosti zanimal, a še manj se mešal vanje. Politiko je pustil svetnim ljudem. Za poučevanje verouka si je zbral samo višje letnike. Od otrok je mnogo zahteval. Vodilo ga je prepričanje, da morajo učenci obravnavano snov znati na pamet tako trdno, da je ne bodo pozabili vse življenje. Bil je prepričan, da bodo vsi tisti učenci, ki bodo zapustili šolo z dobro naučenim veroukom, dobri krščanski možje in krščanske žene. Še se spominjam, kako mi je večkrat omenjal kakega dobrega očeta ali dobro mater, ki sta hodila še k njemu v šolo, kako sta se odlikovala v znanju verouka. Mladino, ki je zapustila šolo, je vabil v Marijine družbe. Dekliško je vodil sam. In redka je bila dekle v fari, da bi ne bila članica te organizacije. Kakor je imel rad mladino, tako je bil naklonjen tudi nam učiteljem. Nikdar nisem čul iz njegovih ust žaljive besede o učiteljstvu. Dasi je bil zelo, zelo varčen, je vendar tovarišu Rigotu prinašal ob njegovih godovih — cekin, čemur smo se zelo čudili. Počivaj v miru, blaga duša!

2. Kaplan in veroučitelj B. V zunanostih je zelo sličil učitelju Slavoljubu. V medsebojnem občevanju prijeten, duhovit družabnik. V cerkvi so ga posebno odlikovali njegovi lepi govori. Bil je pesnik in pisatelj, zato je dal lepi vsebini vselej lepo jezikovno obliko. Bolj kot šolsko mladino je ljubil izvenšolsko, ki jo je rad zbiral okrog sebe. Nekaj čudnega pri njem je bilo to, da ni maral k župniškemu izpitu, češ, da hoče ostati le kaplan. Višje šarže ni maral. Pozneje so ga bili poslali za upravitelja neke župnije, ki je prišla po prevratu v italijansko območje; ali je tedaj že imel izpit ali ne, ne vem. Vem pa, da je zašel na tisto pot, na katero zaide toliko pesnikov in pisateljev. Ta pojav se

mi vidi nenormalen in bi bil vreden psihološkega studija vseh takih pesniških in pisateljskih talentov.

3. Kaplan O. Po zunanostih popoln kontrast prvemu. Prvi bolj na gosposko, drugi bolj na kmetško. B. pisatelj, O. organizator. Kakor je nadžupnik spravil skoraj vsa dekleta v dekliško Marijino družbo, tako je kaplan O. spravil skoraj vse mladeniče v mladeniško Marijino družbo. Kar pa je ostalo izven družbe, to je skušal dobiti v Orla. Redek je bil, ki je ostal izven organizacije. Za organizacije je tudi veliko gmotno žrtvoval. Zanj denar ni imel posebne vrednosti. Šolsko mladino je istotako zelo rad imel. Nič čudnega ni tedaj, ako ga je ljudstvo imelo v visokih čisljih. Ljudsko spoštovanje je avtomatično prešlo tudi na vso šolsko mladino, ki ga je ubogala že radi staršev samih. Kdor doseže ljudsko čiščenje, ta žanje lepe vzgojne uspehe. Ljudsko spoštovanje (avtoriteta) je potrebna tudi nam učiteljem. O tem je vedel že Aristotel, ki je rekel: izkazujte čast bogovom, staršem in učiteljem. Spoštovanje pa ima svoje korenine v ljubezni, s katero objemamo mi nam izročeno mladino, ljudstvo in stan. Le ljubezen, ki je iznajdljiva, nam bodi vodnica v poklicu.

Končno še nekaj spominov na moj dobrepoljski krajni šolski svet.

Predsednik nadžupnik in duhovni svetnik A. R. Bil je, kakor sem že omenil zgoraj, naklonjen šoli in učiteljstvu. V napako sem mu štel le to, da je bil za nabavo učil prevarčen, zlasti za realne predmete. Nanje ni polagal posebne važnosti, pač pa na verouk, branje, računstvo in pisanje. Več je dal na materijalno znanje kot pa na formalno izobrazbo. Z njim so soglašali tudi ostali člani krajnega šolskega sveta. Naravno! Od priprostih ljudi ne moremo zahtevati, da bi pojмили pomen formalne izobrazbe, ker formalne — umske — izobrazbe ne pojmi niti izobraženci.

Za reden šolski obisk je kazal predsednik dokaj zanimanja, redkokdaj pa je glasoval za to, da bi bil ta ali oni zanikrnež kaznovan. Videlo se mu je, da se ni maral zamerjati ljudem, vedoč, da se jim ne zameriš z ničemer drugim bolj, kakor z denarno ali zaporno kaznijo. Potrebe po rednem šolskem obisku on tudi ni občutil tako kot smo jo občutili mi učitelji. Ob torkih in petkih, t. j. ob dnevih verouka, je bil navadno prav reden šolski obisk. Na kmetih, zlasti med vernim dobrepoljskim ljudstvom, se pogosto čuje: Danes moraš v šolo, ker bodo učili tudi »gospod«. Ljudska duša teži po verski vzgoji, tega se utajiti ne da. Najboljše naredimo, če tudi mi svetni učitelji usmerimo ves pouk v verskem pravcu. S tem bomo med ljudstvom le pridobili na veljavi.

Radi rednega šolskega obiska ob dnevih verouka sem se oziral celo pri sestavi urnikov. Pred vsem sem na te dneve stavil tudi pouk računstva, ki zahteva strogo kontinuiteto v predmetu samem. Vrzeli, ki nastanejo radi izostanka učencev v tem predmetu, so zelo kvarne in mučne za učenca in učitelja. O predsedniku naj omenim še to, da je bil do enega izmed članov preveč obziren, popustljiv, naravnost boječ. Kadarkoli je bil ta človek, v mojih očeh ljudski demagog, pri seji navzočen, me je gotovo žalil s svojim strupenim jezikom. Proračunskih in obračunskih sej sem se vsako leto naravnost bal radi tega člana, ki je bil v eni izmed treh občin tudi župan. V proračunskih sejah mi je pobijal postavko za postavko, češ: vsega tega treba ni! Ko smo mi hodili v šolo tudi nismo imeli vsega, kar vi zahtevate, vendar smo se več naučili kot se naučijo otroci sedaj. Bolelo me je tako zafrkavanje, a še bolj pa to, da se je mož po sejah bahal okrog, kako se mora boriti v krajnem šolskem svetu proti meni, ki da meni nič ni, ako bi tudi bili kmetom grunti prodani zaradi šolskih naklad! V obračunskih sejah se je zopet spotikal ob slehernem računu. Poslušati sem moral različne očitke, kakor: Za tiskovine se je izdalo preveč, krede in črnila se je porabilo preveč, brez teh in teh učil bi bili tudi shajali, tega in

onega bi ne bilo treba popravljati, novih knjig bi ne bilo potrebno kupovati, saj imajo učenci šolska berila — ta naj prebirajo. Tradicionalno navado glede nabavljanja šolskih drv, ki je tedaj v tem kraju obstojala v tem, da so na jesen pobirali drva za šolo od hiše do hiše, nisem mogel odpraviti po zaslugi tega člana. Vse moje razlaganje, da tako nabiranje ni več umestno, da je starokopitno, neracionalno, da so butarice, ki so jih dajali kmetje in kočarji za razgrevanje šolskih peči zanič, ker so mnogi dajali najslabša drva, ki so jih imeli pri hiši — trhlenino in trske — ni pomagalo nič. Tudi to ni pomagalo, ko sem jim navajal pritožbe otrok in učiteljstva radi zimskega zmrzovanja. Vaški moготec mi je zabrusil: Povejte jim, da smo mi še celo sami nosili v šolo drva in nas ni bilo konec. Davkov ne bomo zviševali radi šolskih drv. In to se je godilo v kraju, ki ima toliko drv, da jih leto za letom izvozijo na stotine kubičnih metrov. Moč tradicije in demagogov je res težko zlomiti, še težje pa prenašati. So ljudje, ki ne morejo trpeti, da bi poleg njih še kdo drugi kaj veljal v kraju. Vse naj bi se vrtelo okrog njih samih. Mi sami in nihče drugi. To je njih geslo. Skušnjava: Poklekni predenj in vse bo tvoje, me je včasih prijemala. Hvala Bogu, ni me zmagala. Zmagalo je moštvo. Drugi člani so bili boljši in mi niso nasprotovali, če so le uvideli mogli potrebo, za katero sem se zavzemal. Če bi ne bilo v krajnem šolskem svetu omenjenega demagoга, tedaj bi bil marsikaj lahko dosegel v prid šoli in kraju samemu. Ves drugačen, naravnost blag mož pa je bil krajni šolski nadzornik. Po tedanjih šolskih zakonih je imel dokaj pravic in dolžnosti. Prisostvovati je smel celo šolskemu pouku. Bil pa je toliko uvideven in takten, da se namišljenih mu pravic nikoli poslužil ni. Čast mu! Z mano je držal celo ob naslednjem dogodku: Med šolskima stavbama je pešpot, da ljudje hodijo tik mimo šolskih oken, skozi katera prav lahko opazujejo in gledajo v par razredov v pritličju. Že to moti pouk, a še bolj ga motijo vozniki, ki v svoji brezobzirnosti vozijo mimo, dasi bi prav lahko vozili zadaj za šolo, kjer imajo pravo cesto. Krajni šolski svet je bil sklenil, preprečiti to motenje. Dal je zabiti dva močna stebra koncem šolskega poslopja, da bi tako preprečil vožnje, ki niso samo motile pouka, temveč bile mladini ob prihodu v šolo, med odmoru in ob odhodu iz šole-nevarne. Pa kaj se zgodi? Niti dobrih 24 ur nista stala stebra. Vaški kovač Mihec prirohni z največjim kovaškim kladivom in ju izruje ob glasnim kričanju nad menoj: Kje imate vendar pamet? Ali ne uvidite, da sta stebra nevarna »širokim« ženskam (nosečim)! Bila pa sta stebra nad 1 meter narazen. Nevarna tedaj prav nič še tako »široki« ženski. Zahteval sem, da bi krajni šolski svet tožil kovača radi motenja posesti. Uspel pa nisem, četudi je držal z menoj krajni šolski nadzornik. Večina se je zbala hudega kovača in demagoга.

Med takimi in enakimi, večkrat veselimi in kajkrat tudi žalostnimi vaškimi dogodki, mi je hitro poteklo 5 let in 2 meseca dobrepoljskega službovanja. Koncem aprila leta 13. sem se poslovil iz priljubljenih mi Dobrepolj. Podal sem se v Novo mesto, kamor me je bilo imenovalo ministrstvo prosvete za c. kr. okr. šolskega nadzornika. Nikdar in nikočar nisem prosil za to. Dvignile so me bile politične razmere tedanjega časa, v katerih je zavzemal važno vlogo moj stanovski tovariš in prijatelj J., državni in deželni poslanec. Mogoče, da je k temu pripomoglo vsaj nekoliko tudi to, ker sem se že tedaj odločno zavzemal za ugled šole in stanu. Delo v šoli mi je že od nekdaj prvo, ker sem prepričan, da more vspevati vsakršno drugo izvenšolsko prosvetno, gospodarsko ali kakršnokoli že delo — le na zdravi, temeljiti, sistematični šolski izobrazbi. Zato naj nam velja: Hic Rhodus — hic salta!

K tej številki so priložene položnice za poravnavo naročnine. Oni, ki so že plačali naročnino, naj blagovolijo položnice shraniti za drugo priliko.

Doneski k zgodovini šolstva v Selški dolini.

Dr. Rudolf Andrejka.

(Dalje.)

leta 1855.

Kraj	skupno	dečki	deklice	Kraj	skupno	dečki	deklice
Selca	40	19	21	Rovte	10	6	4
Dolenja vas	42	19	23	Kališe	8	3	5
Studeno	10	4	6	Lajše	14	8	6
Češnjica	10	10	10	Rudno	15	7	8
Bukovica	17	7	10	Podlomek	22	10	12
Ševlje	19	10	9	Smoljiva	10	4	6
Topolje	7	4	3	Ostri vrh	8	4	4
Sv. Mohor	4	2	2	Martinj vrh	18	10	8
Jamnik	16	10	6	Golica	8	4	4
Podblica	23	13	10	Stipnik	10	5	5
Nemilje	10	4	6	Ljuša	9	5	4
	208	92	106	Sv. Tomaž	14	6	8
					146	72	74

1.

Skupno število šolo godnih otrok je bilo 354.

2.

Šolski patron je bilo državno gospodstvo Škofja Loka.

Šolska soba je bila ena.

Stanovanje učitelja je obsegalo 2 prostora. Pouk je bil celodneven pozimi in poleti, 4 ure na dan, 20 ur na teden. Poučevalo se je v slovenščini (in der Krainerischen Sprache). Verouk je oskrboval kaplan. Drva za kurjavo je dobavljala občina v izmeri 6 dunajskih sežnjev.

3.

Dohodki in izdatki učiteljske, organistovske in cerkovniške službe v Selcih:

A. Dohodki:

1. Dohodki učiteljske službe:	fl. kr.
Izpadek se krije z naklado po stanju kmetij ali s primerno doklado k davkom cele župnije	181.80
2. Dohodek organistovske službe:	—,—
3. Dohodki cerkovniške službe:	
a) zemljišča in gozdovi parc. št. 256 in 267 d. o. Selca	1.50
b) v prirodninah: 3½ mernika pšenice, 9 mernikov rži, 9 mernikov prosa, 21 mernikov ajde, 7½ funta prediva	39.18
c) od občine	—,—
d) iz cerkvenega premoženja	1.59
e) iz ustanov: 4% od ustanove Luke Pušarja z glavnico 850 fl. v znesku 16.29 fl., ostalo iz ustanovnih maš	27.42
f) na štolninah	40.—
g) ostali dohodki (tako zvani cerkovnikovi groši)	30.—
Skupaj	320.49

B. Izdatki:

1. Izdatki učitelja za čiščenje šole	12.—
2. Izdatki cekovnika za zvonjenje	50.—
3. Davki in davščine	—58
S k u p a j . . .	62.58

Na prvi fasiji z dne 29. nov. 1856 so podpisani poleg župnika Andreja Lubiča (Lubizh) in učitelja Franceta Luznarja še župan Pavel Šmid, krajevni šolski nadzornik in 1. občinski svetovalec Andrej Luznar in Jakob Bertoncelj, kot 2. občinski svetovalec; na drugi fasiji z dne 29. 1. 1857, katere vsebina je tu priobčena, pa Franc Kramer, okrajni šolski nadzornik, župnik Anton Lubič, župan Anton Debeljak in Andrej Luznar, 1. občinski svetovalec.

Na podlagi te fasije je povabilo namestništvo v Ljubljani kn. škof. konzistorij z dopisom z dne 2. novembra 1852, št. 21510, naj primerno ukrene zaradi nadomestitve Franceta Luznarja z drugim primernim učiteljem (brauchbares Lehrindividuum). V tem dopisu omenja namestništvo, da so po prizadevanju okrajnega urada v Škofji Loki zagotovljeni novemu učitelju letni dohodki 259 fl. s stanovanjem vred, staremu učitelju Francetu Luznarju pa letna pokojnina 120 fl. in naturalno stanovanje. Tudi šolska soba se je primerno razširila in preuredila.

2. Andrej Štamcar.

Kn. škof. konzistorij je na to imenoval z odlokom z dne 6. decembra 1857, št. 1795/267 Andreja Štamcarja, začasnega učitelja (Schulprovisor) v Preddvoru na njegove ponovne prošnje za začasnega učitelja, organista in cerkovnika v Selcih. Z istim odlokom ali vsaj ob istem času je bil najbrž tudi upokojen (aktov o tem ni v konzistor. arhivu) stari učitelj Franc Luznar, ki je odslej izvrševal le še službo cerkovnika. Umrl je v Selcih, dne 20. febr. 1864, star 74 let.

Štamcar je nastopil pouk v Selcih v začetku l. 1858. Konec l. 1862 je prosil za stalno namestitev. Okrajno šolsko nadzorništvo v Loki je to prošnjo konzistoriju tudi toplo priporočilo (poročilo z dne 24. okt. 1862, št. 137/39), češ, da je Štamcar 37 let star, oženjen, da služi že 15. leto (sedaj že na 4 šoli) in da ima o svojem službovanju priporočilna izpričevala. Konzistorij ga je na tej podlagi res imenoval z odlokom z dne 26. nov. 1862, št. 1495/320 za stalnega učitelja v Selcih.

(Dalje.)

Poročilo urednika.*

Ako prelistamo kake zadnje številke našega glasila, najdemo mnogotere aktualne misli, ki jih zasleduje domača vzgoja in šola. O teh mislih poročam samo z nekaterimi krajšimi odstavki. Mladi sotrudenik Venceslav Winkler se je izrazil v članku »Problemi slovenskega učiteljstva« takoj v začetku takole: »Postavljeni smo kot hlapci v sredino hlapčevskega rodu. Radi bi bili klicarji, a smo ubiti zvonovi. Drug drugega dolžimo težkega stanja, osamelosti in negotovosti. Najvišji tostranski smoter vsakega izmed nas je boljši položaj.« »Moj pesimizem ni izraz zagrenjene duše, ampak bi le rad pokazal resnico« Kako Winkler vse to misli in kako želi, da bi ne bili kaki hlapci, kaže seveda celoten članek. Najbrže se je tudi kaj spomnil na Cankarjeve »Hlapce«, na »Kačurja«

* Poročilo na občnem zboru »Slomškove družbe« dne 29. julija 1933.

i. dr. Sicer vemo vsi, da se je naše ljudstvo v preteklih dobah izredno vztrajno žrtvovalo za svoj obstanek in da so iz njega izšli zelo slavni možje. Vsak stan lahko kaže na svoje ugledne osebe, posebej je še učiteljstvo dalo celo vrsto prav lepih značajev. Zavzemamo se seveda, da nismo hlapčevskega rodu v slabem pomenu besede ter iščemo okoliščine in zavesti, da smo neodvisni gospodarji. Vendar pa se včasih tu in tam pri nas pokažejo — kakor povsod na svetu in v vsakem stanu — malodušne razmere kot neko hlapčevstvo. Zato je vsekako prav, ako kdo nekoliko pokaže, kako bi pogledali resnici v obraz, kako naj bi bilo boljše in kaj bi se kot nizkotno hlapčevstvo zavrglo. Ta sotrudnik je nadalje povedal marsikaj tehtnega o izvenšolskem delu učiteljstva. Posebej pa je izrazil resnične reči v takem delu s člankom »Problem izvenšolskega dela.« Od učitelja se v več ozirih preveč zahteva, končno pa malo ceni. — Profesor dr. L. Sušnik je opisal švicarsko šolstvo. V tej razpravi smo videli, kako širokogrudno je tam šolstvo razvito in kako so udejstvovana načela prave demokracije. V zadnji številki pa je isti g. profesor pričel z opisovanjem kanadskega šolstva. Pregled tujega šolstva je gotovo prav poučen in ni prav če se se kje hočejo pred tujim kar zazidati s kakim kitajskim zidom. — Slomškova knjiga »Blaže in Nežica« je dobila znanstveno oceno. Pri tem pa ni vzeta za podlago kaka ekscentrična delovna šola, šola brez reda in smisla, temveč so upoštevana tri znamenita predavanja, ki so jih imeli nemški pedagogi v Jugoslaviji v marcu l. 1931. Tudi so vzete še druge tehtne podlage, kakor se razvidi iz razprave same. Slomškovi nauki so v obče tako zdravi in naravni, da jih v bistvu noben nov in pameten pedagoški pokret ne bo mogel zavreči. Upoštevanje družine, domorodnosti, narodnega jezika, družabne vzgoje in otrokove individualnosti, kulturoznanstva — kar je Slomšek sicer po svoje, a vse pošteno predstavil — so dobrine vzgoje in pouka, ki ne bodo nikdar minile. — Za pouk slovensščine v višji narodni šoli, kako naj se okrog nje grupirajo drugi predmeti, je pomenljiv konferenčni referat našega književnika Fr. Erjavca, priobčen v letošnji številki 1.—2. — Temeljita je razprava Alfonza Koprive »Reforma ocenjevanja v osnovni šoli,« enako globoko iz življenja je vzeta njegova še ne popolnoma natisnjena razprava »Vzajemno delo na šoli«. O nacionalni in državni vzgoji je list prinesel mnogotero gradivo. Naslovi o tem so zbrani v št. 3.—4. — Sotrudnica Kriha je razgibala v članku »Samodelavnost ali sodelovanje« napačno pojmovanje gesla moderne šole o samodelavnosti v šoli. — Gospod Hribski nas je redno v vsaki številki zabaval z raznimi šolskimi doživljaji. S tem so se pridobili razni utrinki in razne pobude za izobrazbo naroda. — Natisnjenih je bilo še več prav temeljitih stvari, vendar bi šel predaleč, ko bi o teh tu govoril. Zbirka »Pisma podeželskega učitelja«, ki jo je začel prevajati Boris Grad, žal še ni mogla biti dovršena, ker je bil pridni sotrudnik nenadoma premeščen daleč v drugo banovino.

Če malo pogledamo sotrudnike in sotrudnice, vidimo da so vmes prav ugledne osebe, ki so v tekočem stiku z raznim slovstvom. Poleg doneskov od naših članov in članic in poleg lastnega pisanja so moram vedno še drugam obračati, da ostane list vsaj v malem obsegu raznovrsten in zajemljiv za raznotere naročnike in celo za one, ki niso učitelji. Dandanes sili pri človeštvu vse polno perečih vprašanj na plan. Razni literarni pokreti prinašajo svoje zahteve, zato režejo tudi pedagoški pisatelji globoko v brazde življenja. Nedavno, koncem junija, je v Ljubljani v Pen-klubu predaval odlični literat Ernest Toller. Govoril je kot realist vsem iz srca in med drugim dejal, da je najplemenitejša misel tista, ki izhaja iz duha, ljubečega resnico in stremečega za ideali človeštva. Vidim, da se tudi v našem kulturnem društvu to najbolj upošteva. — Za ureditev in za izbor gradiva vsake številke potrebujem najmanj pet do deset

člankov, a jih nikdar ne dobim dovolj pravočasno skupaj. Navadno moram en ali več mesecev drugod, tudi pri neučiteljih delati obiske, ali pa hitro sam pisati. Ali naj bo urednik zadovoljen ali nejevoljen? Zadovoljen sem sicer tudi z vsakim majhnim prispevkom, lahko bi pa mnogi poslali vsaj kaj iz šolske prakse za oddelek »Obzornik«, »Zapiske« i. dr. Ne sme pa seveda nihče misliti, da mora urednik vse prinesiti, kar komu v bogve kakšnem razpoloženju nepremišljeno pade v glavo. Nekateri bi radi, da bi list vseprek okrog mahal in udarjal. Ne pomislijo pa niti malo, da stoji nad listom javna sodba in cenzura. Bolje bi bilo, da bi kdo svetoval kako previdnost, pa rekel: »Na, tu imaš primeren in dobro preudarjen članek, pa ga po možnosti uporabi!« Se nekaj se danes rado ponavlja. Prav rad bi jaz pridobil mlajše ljudi za sotrudnike ter jih vzgojil za kako nadaljnje borbene in kulturno delo. Ali kadar dobim katerega, moram doživeti, da ga kdo zgrabi s tako hudo kritiko, da potem utihne. Urednik naj pa zopet — tako občutim večkrat — vse za dobro vzame, vse mora potrpeti, nič ne sme reči in naj sploh dela v samih obzirnostih in poklonih do drugih; ako ne, je kmalu ožen v strehi. Vse to sem danes povedal v pobudo, da se vsak spomni ali vidi, kje je treba kaj pomagati in dati oporo društvenemu glasilu.

Knjige Slovenske Šolske Matice 1932.

Osemindvajsetič že je z letošnjo izdajo navezala nase SSM svojo marno družinico, ki se nenehoma vbada s šolsko ledino. S tremi knjigami je tudi tokrat obiskala poltretji tisoč svojih članov, raztresenih vsenaokrog po naši domovini. Razveselili smo se njenega letošnjega daru še prav posebno, saj nam je njen predsednik za letošnji svoj 60-letni jubilej poklonil res lepo vezilo vse od Pedagoškega zbornika, posvečenega »vitezom pedagoškega genija, domačim in tujim«, pa preko Goethejeve Pedagoške province, ki jo je po svoji seminaristki presadil »v gredico učiteljskih duš tam zunaj«, pa do lastne »Osnovne psihologije«, ki tvori sočen višek bogate, četudi skromne izbire.

Pedagoški zbornik prinaša prav lepe in spodbudne, duhovite in izčrpne sestavke. Posvečeni so ob »pedagoškem« svetem letu — kakor uvodoma lepo pove urednik dr. K. Ozvald — »kilometerskim kamnom ob beli cesti kulturnega stremljenja in vzgojstvenega prizadevanja človestva«: — Amosa Komenskega in tristoletnice njegovega »chef-d'oeuvre«-a Didaktike Magne se je spomnil (na 14 ih straneh) dr. Karel Ozvald. Ker je že nekoč (v PZ za l. 1920) podal podrobnejšo razvrstitev vsebine, podaja tu zdaj zgoščeno, a jasno označbo tega veledele »slovanskega Platona...« — Dr. Franc Sušnik je prispeval izredno lep govor: Ob stoletnici Goethejeve smrti. V pesniškem Goethejevemu geniju primernem slogu nam je (tudi na 14 ih straneh) prikazal tega snobističnega aristokrata duhá — menda najizrazitejšega umetnika sproščene liberalistične dobe s svojevrstno časovno romantiko, človeka — Fausta, »ki je iskal sintezo poganke antike in krščanske romantike, skladnost mesa in duha — in je ni mogel najti,« ker je od aristokratsko-snovnega »krščanstva« še zelo daleč do demokratično-duhovnega krščanstva... Prof. Anton Kordin je prispeval za Slomškovo 70-letnico svoj elaborat: A. M. Slomšek — narodni in verski vzgojitelj. »Iskreno sliko o našem največjem narodnjaku, o začetniku slovenskega šolstva in o verskem vzgojitelju je podal (na 15 ih straneh) marljivo ter poslušujoč se dane literature in vpletajoč Slomškove besede prikazal ta »mejnik« naše narodne kulture, »ki loči staro in novo dobo...« — Prof. Dragotin Pribil nam je v zelo toplo pisanem in spodbudnem sestavku: Dr. Janko Bezjak — sedemdesetletnik, posvetil v tiho delavnico tega zaslužnega našega pedagoga-jubilanta, ki še sedaj živi v Mariboru. — Matija Senkovič je doprinesel lani

umrlemu nemškemu pedagogu Georgu Kerschensteinerju in njegovemu življenjskemu delu v spomin (40 strani dolgo), veliko spoštovanja in zaglobitve odražajočo razpravo, opremljeno z navedbo literature, ki bo dobro služila marsikomu pri spoznavanju tega moža in njegovega plodovitega pedagoškega dela. — Za petdesetletnico najvplivnejšega, kar najglobljeja in najvažnejšega raziskovalca pedagoške problematike — Eduarda Sprangerja je spregovoril klene in označitvene besede v spoštljivo priznanje in pozdrav dr. K. Ozvald sam. — Anton Kosi pa je za zaključek teh spominskih spisov prikazal v kratkem nekrologu dušo nadučitelja † Antona Porekarka. Za nameček prinaša ta pedagoška »satura lanx« še 20 strani obsegajoč moj pregled Poljskega šolstva. Pod razdeljenimi zaglavji: I. Do svetovne vojne, II. Po vojni in III. Reforma poljskega šolstva (1932) podajam razvoj tega poljskega narodnega šolstva, ki bo gotovo zanimal marsikoga.

Z Goethejevo »Pedagoško provinco« se je SSM oddolžila spominu 100-letnice Goethejeve smrti, ki se je prav lani tako zelo proslavljala širom kulturnega sveta. Seminaristka gđc. Iva Šegula je s presenetljivo doumevnostjo in občutenostjo podala v tej (40 str. malega formata obsegajoči) knjižici: »Pedagoška provinca« — drugi »knjiži« romana »Wilhelm Meisters Wanderjahre oder die Entsagenden« — »kjer Goethe očrtava duhovne smernice takemu vzgojstvu, ki bi najuspešneje pripravljalo na novo, v socialni pravec usmerjeno življenje« (predg.) njeno vsebinsko celoto, kakor se je ta snov obdelovala v ljubljanskem pedagoškem seminarju in ji je znala pisateljica vlititi prostodušno obliko. Ob smotreni razvrstitvi vsebinskih poglavij podaja bistro analizo vnanje in notranje organizacije province, v kateri našteje njene pedagoške vrline: idealna (neizprosna, a prožna) aristokratska avtoriteta poleg prostosti volje, ki je bila »hkratu občutljiv aparat za ugotavljanje gojenčevih sposobnosti,« dalje: prožnost vzgojne metode, ki nikakor ni postajala sama sebi namen, ampak je dajala prednost otroku, — samozavest, čut za odgovornost; zaupanje, na čemer je pedag. provinca gradila »svojo duhovno smer«; spoštljivost, ki »je bila ogrodje vsemu vzgojnemu delu«; zavest lastne onemoglosti spričo kavzalnosti življenja; uniformiranost je bila »nekak kontrolni ključ ob začutovanju pripadnosti in zvezanosti na družbo«; končno železna disciplina, ki pa je bila »le podrejevanje gojenčeve volje skupnemu vodstvu.« Da so vsa ta vzgojna sredstva vodila pravilno in plodno k vzgojnim ciljem, je pripomogel tudi dober odnos predstojnikov med seboj. — Po tej podani vzgojni sliki province prehaja pisateljica k vprašanju šolstva samega. Tu naglašja sprejemni izpit, ki je pri njem odločevala otrokova nadarjenost in inteligentnost in je bil nekaj intimnega, ker je bila v ospredju spoštljivost in zaupanje. Petje je vodilo gojenca v učne predmete: teorijo, lep opis, pravopis, računstvo, geometrijo, jezik. pouk. S petjem je bil često združen ples in pa instrumentalna glasba, tesno ob tem pa pouk liričnega in epskega pesništva. Temu se je pridružila arhitektura. Pokorščina vodstvu se je ob lastnem stvarjanju stavila pred domišljijo. Umetnik katerekoli kult. panoge, ki so bile krajevno pomenljivo ločene med seboj, je moral postati v vaji, uporabi orodja, v duhu in tehniki umetnine mojster. Dalje je posebna odredba določala, da se učenje in govorjenje enega jezika goji po en mesec in to v vsej provinci (koncentracija!). Teoretični pouk je izpolnjeval praktičnega tudi pri strokovni izobrazbi. Verouk je prednjačil nad vsemi drugimi predmeti. Učila so bila vzeta iz narave. — Ob koncu knjiže pa doda pisateljica še sintezo preko te analize in pokaže v njej realizacijo klasično-človečanskega vzgojnega ideala ter poudari eksistenčno upravičenost pedagoške province v Goethejevi in naši dobi: »Izobražen, vzgojen, npravstveno čim bolj zaokrožen človek — to je bil cilj, za katerim je provinca v prvi vrsti stremela. A v svoji stroki izurjen, individualno in družabno polnovreden, za delo med ljudmi in za ljudi usposobljen človek — to pa je bil cilj, ki ji je bil pred očmi kot vzgojnemu in šolskemu

zavodu. Pouk in strokovna izobrazba sta oblikovala vnanje-aktivnega poedinca, vzgoja pa notranje bogatega človeka.« Tako je »pedagoška provinca načelno in praktično rešila vprašanje harmonične vzgoje« ter »si prizadevala z vsem svojim delom uresničiti ideal vzgojstva, ki bi duhu časa bilo čim bližje.« Njene ideje pa »ne zadevajo le človeka osemnajstega ali dvajsetega stoletja, ampak človeka vobče!« Seveda nas pri tem ne sme motiti vnanje-oblikovni časovni okvir Goethejeve klasične samovoljnosti, ki se mora ravhati po časovnih prilikah, ne da bi pri tem izgubili začrtani pravec »večne pedagoške«.

Osnovna psihologija, ki nam jo je letos podaril za svojo 60-letnico naš pedagoški strokovnjak dr. K. O z v a l d, pa bo izboren »vademecum« vsem, ki se ukvarjajo s pedagoškim poljem. Saj je v njej izčrpno nagromadena vsa današnja pedagoško-psihološka teorija, izredno spretno povezana in prepletena z doživljaji iz duševnega življenja in rasti otroka in mladostnika. S pridom in brez mučnega teoretiziranja in odmišljanja bo torej naš učitelj in vzgojitelj v njej našel in iz nje izluščil marsikaj, s čimer bo izpopolnil in poglobil svoje delo in znanje. Kljub brezbrežnosti in nedoglednosti raznih sem spadajočih vprašanj in veščin, pa je znal pisatelj razvrstiti snov zadosti pregledno in smoteno. V uvodnih poglavjih je dobro razporedena osnovna stran psiholoških vprašanj, ki te ob posameznih, spretno poiskanih in uporabljenih primerih iz živega vsakdanjega življenja in iz slovstva povedejo v sredino problemov duševnega sveta, ki mu odpirajo po sili prirojenih, še nezavednih temnih in »demonških« gonov naše najnižje plasti duše vrata v bogato žuborenje naših čustev in vrednotenj. Pozornost marsikoga bo gotovo vzbudilo to in ono o tej skrivnostni plati naše duše — vse od afektih in zagrenjenosti se odražajočih zatajenih in pregnanih gonov pa do začutevanja duhovnih ali kulturnih ter osebnostnih vrednot. Vzporedno s tem demonsko-dinamičnim svetom naših gonov in na njih se gradečih čustev, do katerega smo v pasivnem odnosu, pa vstaja v nadaljnjih poglavjih misleči in stremeči človek z vsem svojim spoznavno-aktivnim kompleksom raznih — sem spadajočih — razlik in različic našega doživljanja, vse od poglavij, ki govorijo o zaznavanju, pažnji, odmišljanju, dejstvom pomneža v plasti naše »mišljave« pa do poglavij, ki govorijo o hotenju.

Poglavja i po obliki i po vsebini izkazujejo izredno prednost avtorja, ki zna tudi znanstveno težja vprašanja spretno ponazoriti in izraziti. Seveda zakriva taka veščost mnogo dobrovoljnega truda in zrelih, ustaljenih izkušenj in je navsezadnje — pri znanstvenikih — le odraz avtorjevega osebnega odnosa do znanstvenega dela in njegovega zadevnega stila. Vsakdo, ki je že prečitaval dosedanja dr. Ozvaldova dela, bo moral priznati, da je to poslednje zadevno na višku.

Za konec dostavlja avtor še strukturni lik poedinčeve duše, ki utegne marsikoga zelo zanimati, saj je tu — kakor tudi v prejšnjih poglavjih — avtor pestro povezal izsledke in smernice najnovejših psiholoških raziskovanj in jih presadil na naša tla. — Slede viri in opombe.

Nedvomno je, da izkazuje delo, kakor stoji pred nami, velike zaglobljenosti po eni strani v obravnavana znanstvena vprašanja sama, po drugi pa tudi v dušo našega čitatelja — domačina. Tu pa je Ozvald malone neprekosljiv in ob njegovi 60 letnici samo želimo, da bi nam i v nadalje še na ta dragocen način odgonetaval bisere iz bogatih zakladov sodobne pedagoške znanosti. Za to, tako poljudno pisano in izčrpno »čitanko človeške duše« pa smo mu gotovo vsi iz srca hvaležni!

Ker so bile knjige SŠM tiskane le za število naročnikov in sem jaz kot letošnji sotrudnik in kot brezposelni intelektualca — ostal brez njih, sem se zatekel k uredniku g. L., mu potožil zadrego in ga naprosil, naj mi izroči knjige vsaj v oceno... Na ta način je nastalo to-le poročilce, jaz pa sem prišel do teh knjig...

Etbín Bojc.

Književnost

Ivan Vrhovec. Spisal Ivan Vrhovnik. Doneski k njegovemu življenjepis in bibliografija njegovih del. Izdala Zgodovinska sekcija Muzejskega društva za Slovenijo. V Ljubljani 1933. Strani 71. — Knjiga predstavlja vse glavne podatke iz življenja profesorja Ivana Vrhovca, poleg tega je v njej vse polno pojasnil iz njegove dobe. V knjigi čitamo, kako je Vrhovec čakal na službeno mesto. Odšel je celo na Ogrsko k nekemu baronu za domačega učitelja. Misli je, da je ta baron bogat, pa se je varal. Še sam je moral baronu denar posojati in končno honorar iztožiti. Pa so rekli, da se človek šele pri baronu začne. Vrhovec je bil silno delaven človek. Delo mu je pa v zadnjih letih ovirala trdovratna bolezen v hrbtenici. Nekoč (leta 1899) je v gimnaziji na stopnicah v temi pregloboko stopil in nesrečno padel, delal je pa vendar do zadnjega v šoli. V Novem mestu je ustanovil (leta 1887) gledališki oder in sam vodil prireditve. Zanesljiv mentor njegovemu pisateljevanju je bil profesor in urednik Fr. Levce. Vrhovec je pisal raznotere stvari za narodno izobrazbo, a njegovo posebno področje je bila zgodovina. To je sestavljal predvsem na podlagi arhivov in v tem je naš prvi zgodovinar. Tako je nastalo mnogo zgodovinskih spisov o Ljubljani in »Zgodovina Novega mesta«. Spisi so pisani mikavno in pregledno, v zgodovini je poudarjal kulturni moment. Zelo važna razprava je bila »Germanstvo in njega vpliv na Slovanstvo«. — Ivan Vrhovec je bil nekoč moj profesor in mnogokrat sem pozneje rad kaj čital iz njegovega peresa. Kako zabavna je bila njegova dikcija zgodovinskega predmeta, ki je sicer tako resen. Tako je kaj živahno opisal v »Ljubljanskem Zvonu« l. 1894 prihode Francozov v Ljubljano. »Ko so prvič prišli, l. 1797 je bila pač vsa Ljubljana vrtoglava od strahu in groze pred razvpitimi prekucami, jakobinci in sansculotti. Vsaj tretjina Ljubljanec je pobegnila in vzela s seboj, kar je mogla« (s. 358). Vendar ni zaradi Ljubljanec počila nobena puška, marseljezo pevaje in z glasno turško godbo so primarširali Francozje v Ljubljano. Na nekem drugem mestu se spominjam, da pravi: »Takega strahu ni bilo v Ljubljani, odkar so šle zadnje turške hlače s Kranjskega.« »Ko so l. 1805 drugič prišli, je pa po malem že pokalo Ljubljančanom okoli glav!« itd.

V »Ljubljanskem listu« je Vrhovec ostro grajal zanemarjenost in uničevanje naših starih arhivov, saj je ugotovil, da so celo v Novem mestu večino listin mestnega arhiva pokurili. Vrhovec življenjepis mi je prav prijetno zadoščenje, da odslej v celoti in kritično poznam, kakšen je bil pokojni zgodovinar Vrhovec. Gotovo bo tudi druge od Vrhovnika sestavljeno delo zanimalo in de-

lalo čast obema zgodovinarškima »vrhovoma« Vrhovcu in Vrhovniku. F. Lužar.

Slovenische Erzähler. Deutsch von Joža Glonar, Ljubljana, Nova založba. 1933. 175 strani. 30 Din. Tiskala Mohorjeva tiskarna v Celju.

V tej zbirki se predstavi Nemcem in nemščino beročim inteligentom vsega sveta prvič izbor prevodov lepe slovenske proze. Zastopa jo dvanaajst slovenskih pisateljev s skupno enoindvajsetimi primeri; težu odgovornosti nosi Iv. Cankar z osmimi novelami. Prevodi sami so povečini prebili svojo preizkušnjo že pred leti, ko so izhajali v »Prager Presse«. Sedaj so izbrani, predelani in razširjeni z novimi, tako da dobi čitatelj vsaj neki upogled v umetno slovensko prozo, kolikor je možen na tako omejenem prostoru. Knjiga je bila namenjena v prvi vrsti udeležencem na letošnjem mednarodnem kongresu »PEN«-klubov, ki se je vršil ob koncu maja v Dubrovniku; njim je hotela pokazati, kaj in kako so oblikovali na tem polju slovenski pisci. Prepričani pa smo, da bodo po tej spojevrstni in zanimivi knjižni novosti z veseljem segli tudi naši slovenski knjižgoljubi. Oprema je lična, cena nizka.

Kmetijstvo dravske banovine. Izdal in založil glavni odbor Potujoče kmetijske razstave in šole v Beogradu. Predstavnik ing. Zidanšek Josip. Strani 172. Knjižica obsega pregledne članke o vseh panogah našega kmetijstva. — Letošnjo pomlad je iznenadil našo banovino »Modri vlak« s potujočo kmetijsko razstavo, obsegajočo 22 modrih vagonov, kot oznanjevalec boljše bodočnosti in dobrih časov za kmetijstvo. Razstavni vlak je ostal v naši banovini na raznih krajih skupaj 52 dni. V spremstvu so bili razni strokovnjaki. Potujoča kmetijska razstava je izvrstna državna akcija. V vsej banovini je bilo 116.333 obiskovalcev, med temi 1429 učiteljskih moči, kar je izredno visoko število. Razstavo je obiskal vsak osmi prebivalec. Najboljši obisk je bil v Mariboru, Celju in Dolnji Lendavi (po 4000 obiskovalcev); Ljubljana je bila na četrtem mestu, čeravno je stal tu vlak dva dni, drugod pa po 1 dan. Stotisoči obiskovalec je prejel v darilo velik plug. To je bil kmetovalec Iv. Mravljak v Vuhredu. Ta je podaril plug ondotni kmetijski podružnici, kar je častno znamenje skupne kmečke vzajemnosti. Vseh predavanj je bilo 105 in je vsak udeleženec prišel na svoj račun. Strokovnih knjig je bilo razprodanih 9534 komadov po prav nizkih cenah za preko 36.000 Din. Omenjene knjižice »Kmetijstvo dravske banovine« je šlo okroglo 6000 izvodov. F. L.

Moč časništva. Mislim, da bi s časniki eno samo pero lahko preobrazilo svet; a en sam meč bi tega nikoli ne zmožel.

Napoleon.

Obzornik

† **Prelat Andrej Kalan.** Za vedno se je od nas poslovil dne 3. junija ljubljanski prošt, zlatomašnik Andrej Kalan. Pokojnik je ustanovil slovenskemu narodu velike vrednote in mu praktično kazal pota za zmago jugoslovanske ideje na podlagi krščanske slovanske tradicije. Z vso silo je zastavil pero za razširitev katoliškega časopisja. Kot 30-letni predsednik Katoliškega tiskovnega društva, kot 10-letni glavni urednik »Slovenca«, kot ustanovitelj »Domoljuba« i. dr., je dal največji razmah katoliškemu tisku. Vse delo je osredotočil v prepričanju, da je treba izkoristiti moderno velesilo tiska. Zato je zidal novo tiskarno (l. 1907) in izpopolnil druga zadevna podjetja. Učiteljstvu je bil jako naklonjen in je to pokazal posebno po prevratu, ko je bil poverjenik za kmetijstvo. Sreča je bila, da je on imel takrat to mesto; zavzel se je za regulacijo učiteljskih plač, dasi so milijone drugi namenili za druge reči. Mnogo učiteljev je z njegovo pomočjo prišlo do kruha. Za »Slomškov dom« je nepričakovano veliko deležev podpisal in plačal. Veliko je bilo Kalanovo karitativno delo. Od l. 1900 je bil ravnatelj vzorno urejenega sirotišča Marijanišča, kjer je z očetovsko ljubeznijo skrbel za najboljšo vzgojo mladine. Veličasten pogreb je pričal, da ostane pokojni gospod prelat v srcu vseh v najblažjem spominu.

Biserni jubilej knezoškofa dr. A. B. Jegliča. Ta mašniški jubilej se je vršil dne 30. julija v Ljubljani o priliki praznovanja 1900-letnice Kristusove smrti. Na ta spominski dan je slovensko ljudstvo z velikansko ude-

ležbo sijajno počastilo jubilej nadškofa, ki ga imenuje očeta slovenskega naroda. Tudi v drugih krajih so se v ta spomin vršile pristrčne proslave. Spominjamo se, kako je prevzvišeni nadškof vedno zastavil dela za verko-nravno vzgojo mladine in izobrazbo ljudstva. Povsod je neustrašeno nastopal za kulturne dobrine naroda. Ustanovitev in vzdrževanje prve slovenske gimnazije v Št. Vidu nad Ljubljano, pisanje vzgojnih spisov in drugo neumorno delovanje kaže, da ostane njegovo kulturno poslanstvo v našem narodu neminljivo. Biseromašniku, gospodu dr. A. B. Jegliču čestitamo ob izrednem jubileju na vsem odličnem delu, ter posebno kot prijatelju in podporniku katoliškega učiteljstva.

Udanostna izjava. Na občnem zboru »Slomškove družbe« v Ljubljani, dne 29. julija je zbrano učiteljstvo odposlalo Nj. Vel. kralju udanostno izjavo. Na to je prejel predsednik g. Ivan Štrukelj na Viču od maršalata dvora z Bleda zahvalo za izrečeno udanost in zvestobo.

Kaj narekuje »Pohod«. Glasilo Omladine Narodne Odbrane dravske banovine »Pohod« daje za enotno Jugoslovanstvo, v članku »Slovenoborcem«, dne 29. julija, št. 30, tudi šolstvu to-le v vednost: »Začne naj se pri najmlajših. Vsak učenec naj se nauči perfektno ekavščine. Ne zadostuje samo tistih par tedenskih ur. Vse nacionalne predmete, to je zemljepis Jugoslavije, zgodovino južnih Slovanov in njih književnost, naj bi se poučevalo v originalu. Tudi slovenska univerzitetna mladina naj v večjem številu poseča beograjsko in zagrebško univerzo, vsaj za par semestrov. Toliko glede šolstva. V javnem življenju naj se pusti vtihotapljati v naš jezik južne iz-

raze. Vse javne ustanove, železnica, pošta, sodstvo, uprava naj ima enotno jugoslovansko terminologijo kakor vojaštvo. Čudno je, da se zakoni in uredbe sploh pri nas prevajajo. S tem se ne bo Slovenstvu vidno nič škodovalo, bo pa usmerjeno v enotno Jugoslovanstvo. — Slovenski jezik je že nekaj ekavski, ker pišemo in govorimo kakor Srbi n. primer »mleko« in ne »mlijeko«, kakor Hrvati, sosedi Srbov. Zato bi bilo najnujnejše, da se pisec članka v »Pohodu« obrne najprej na južne kraje in tam predlaga pravo enotnost. Med obema sosedoma je veliko neenotnega. Kaj naj med toliko drugim »vtihotapimo« v naš jezik za »gledališče«: ali »pozorišče«, kakor pišejo v Beogradu, ali »kazališče«, kakor pravijo v Zagrebu? Morda bo naloga naših univerz, da nam na kak način uredijo vse neenotne reči. S samim »vtihotapljanjem« besed še ne bo konca raznim zmešnjavam. F. F. L.

Ustvarjanje jugoslovanske miselnosti. Vse drugače kakor v »Pohodu« se čita članek beograjskega vseučiliškega profesorja dr. Dragutina Arandjevića v »Pravdi« od 1. avg., oziroma v »Hrvatski Straži« od 8. avgusta. V prevodu ga je priobčil tudi »Slovenec« od 10. avgusta in »Domoljub«. Ker bo zopet šola morala dati pravi pouk, pristavim nekaj stavkov tudi iz tega članka. »Zdaj se izogibljemo imenu Srb — srbski, Hrvat — hrvatski, Slovenec — slovenski. So tudi že ljudje, ki mislijo, da se ne smejo več šteti za Srbe in Hrvate ali Slovence, ampak za »Jugoslovence«, ki ne smejo jezika, ki ga govorijo, imenovati srbski, hrvatski, slovenski, ampak jugoslovanski, in ki v uradne popisne liste zapisujejo, da so »narodnosti jugoslovanske« in da jim je materin jezik »jugoslovanski.« — Treba je zares energično delati, da se ustvari jugoslovanska miselnost, toda ne za ceno negacije Srbstva, Hrvatstva, Slovenstva. Treba je tedaj delati na to, da bodo vsi državljani te države, a v prvi vrsti Srbi, Hrvati in Slovenci, dobri Jugoslovani, toda prav tako tudi dobri Srbi, Hrvati in Slovenci. Zakaj Jugoslovanstvo je sinteza Srbstva, Hrvatstva, Slovenstva in ta, ki je dober Srb, Hrvat ali Slovenec,

mora postati tudi dober Jugoslovian. Ako hočemo biti dobri Jugoslovani, ne smemo prenehati biti dobri Srbi, Hrvati, Slovenci. Kdor hoče biti dober Jugoslovian, mora najprej postati dober Srb, Hrvat, Slovenec. Ni mogoče skočiti takoj v kožo Jugoslovianov, tega saj ne morejo oni naši državljani, ki so slovenskega rodu.

Ne smemo pozabiti naše srbske, hrvatske, slovenske preteklosti, ker zgodovina našega rodu ne pričinja z Jugoslovanstvom. Mi Srbi smo v preteklosti in v tradicijah srbskega naroda našli in bomo še nadalje našli primerne ljubezni do domovine in svojega naroda, spodbude za žrtve, ki jih morajo tudi danes prinašati, da se današnja naša jugoslovanska domovina ubrani sovražnikov. Mi Srbi ne moremo (a gotovo tudi ne Hrvati in Slovenci ne svoje zgodovine) pozabiti naših slavnih Nemanjičev, naših despotov, sijaja in veličine, tragično in junaško propast naše stare države, vekovitega boja s Turki za častni križ in zlato svobodo, naše državno vstajenje pod Karagjorgjem in Milošem in njihovimi nasledniki... Naše srbsko ime nam je milo in drago (kakor tudi Hrvatom in Slovencem njihovo), kulturne pridobitve ter kulturni in verski boji Srbov po vseh krajih, ki v njih žive Srbi, bodo še dalje ostali tudi za naše potomce dragocen del naše narodne biti, ki se ne sme opustiti. Mi ne moremo pozabiti svojega srbskega jezika in imenovati ga jugoslovanskega. Niti Švičarji niso imenovali jezike, ki jih govorijo, švicarske, nego se imenujejo nemške, francoske, italijanske... Mi imamo in moramo imeti še naprej svojo srbsko književnost, kakor imajo Hrvati hrvatsko in Slovenci slovensko, a vsi skupaj jugoslovansko književnost... Napram tujini smo državljani Jugoslavije, Jugoslovani; med sabo smo Srbi, Hrvati, Slovenci; mi smo bratje, člani ene Zadruge, Jugoslavije. Nočemo imeti v skupni hiši Jugoslaviji boja med Srbi, Hrvati in Slovenci, ampak medsebojno bratsko ljubezen, hraneč vsak svoje narodne posebnosti. Vsak pameten in državniško sposoben Srb, Hrvat in Slovenec mora ljubiti tudi svojo državo, svojo Jugoslavijo in mora biti prepričan, da samo

ta država, Jugoslavija, pod vladno narodno in za narod in državo resnično zaslužene dinastije, mora rešiti Srbe, Hrvate in Slovence, da samo ona more ohraniti in obdržati navzlic mnogoštevilnim neprijateljem srbskim, hrvatskim in slovenskim to, kar se je skozi veke pridobivalo in pridobilo z morjem naše krvi v pogledu naše narodne in državne individualnosti. Delati je treba, da se ustvari taka »jugoslovanska mentaliteta« in samo takšno Jugoslovanstvo more zagotoviti napredek naše velike domovine Jugoslavije.

Začetniški pouk zgodovine na srednjih šolah. Imam pred seboj učni knjigi za začetniški zgodovinski pouk, kot se prakticira v Sloveniji in v Avstriji. Slovenska knjiga se imenuje: Zgodovina starega veka za nižje razrede srednjih šol, nemška pa: Lehrbuch der Geschichte für die erste Klasse. Obe knjigi sta iz najnovejšega časa, slovenska iz leta 1928, nemška iz leta 1930. A različni sta si knjigi zelo. Slovenska nima nobene slike, nemška ima skoro na vsaki strani po eno ali več slik. Slovenska knjiga po kratkem uvodu začne takoj z Egipčani, nemška začne z Egipčani šele na 61. strani. Na prvih šestdesetih straneh pa razlaga temeljne zgodovinske pojme, govori o človeški družbi, o medsebojni navezanosti ljudi (»Einer braucht den andern«, se glasi naslov prvega sestavka). Dalje o raznih »občestvih«, o družini, šoli, poklicu, društvu. Zanimiva je med drugim razlaga o potrebi obzirnosti, ki jo mora imeti učenec do učencev: ne sme storiti, kar druge moti ali žali, ne sme vsega reči, kar bi rad: mora se naučiti in navaditi premagovati se. Tako uči res novodobna nemška učna knjiga nemškega dijaka. Zelo praktičen in za življenje temeljno potreben nauk! Ne spominjam se iz vse študijske dobe, da bi nas bila kaka profana učna knjiga opozarjala na potrebo samopremagovanja. Na potrebo obzirnosti do drugih. In vendar je to za vsakega človeka nujno potrebno. Nujno potrebno tudi za medsebojno življenje državljanov.

Potem našteva nemška učna knjiga za zgodovino za 1. razred srednjih šol

tri največja občestva med ljudmi, to so občestvo naroda, vere in države. Za tem pride sestavek z naslovom: Das deutsche Volk. Vsak nemški dijak naj postane zaveden Nemec. Vsi Nemci naj se s ponosom zavedajo, da so Nemci in da tvorijo skupno narodno občestvo. Vsi Nemci naj držijo skupaj, kajti v slogi je moč. Tudi slovenske učne knjige bi morale mlademu dijaku vcepiti živo zavest, da je Slovenec, da bi se že mlad dijak zavedal, da je ud enega skupnega narodnega organizma in da se mora vsak ud narodnega telesa brigati tudi za vse ostale ude narodnega občestva.

Že mlad slovenski dijak se mora zavedati, da pripada jugoslovanski narodni skupnosti, da pripadajo k tej skupnosti poleg Slovencev, Srbov in Hrvatov tudi Bolgari. In tudi zavest slovanske vzajemnosti bi morala učna knjiga priučiti in privzgojiti mlademu dijaku. Le tedaj bodo živeli Slovani pod svobodnim soncem in ne bodo robili tujim narodom, če se bodo med seboj podpirali, če bodo z združenimi močmi branili svojo lepo slovansko zemljo. V duši slehernega slovenskega in slovanskega dijaka bi moral odmevati v duši klic: »Slovani vseh dežel, združite se!«

Potem govori nemška učna knjiga mlademu nemškemu dijaku o državi, deželi, občini. Na zelo lahko umljiv in praktičen način razpravlja o namenu in pomenu in o nalogah države in občine. V nadaljnjem razpravlja o tem, kako so ljudje živeli nekdanj, kako je n. pr. izgledal stari germanski dvor (s sliko!) in kako žive sedaj; kako je izgledalo v mestih in na deželi nekdanj in kako izgleda sedaj (vse besedilo opremljeno s številnimi slikami).

Način pouka in snov, ki jo podaja imenovana knjiga, sta — prikrojena krajevnim razmeram — primerna tudi za naše meščanske in za višje razrede osnovnih šol.

K. S.

»Das deutsche Volk.« V knjigi »Lehrbuch der Geschichte« za 1. razred srednjih šol ima tretji sestavek naslov: Das deutsche Volk. Sestavek je zanimiv, ker nam kaže, kako vzgajajo Nemci v mladini nemško narodno zavest. Povzemimo iz sestavka nekaj odstavkov:

Mi vsi govorimo nemško in sicer od svojega prvega detinstva; nemško je naš materni jezik, mi smo Nemci, mi pripadamo nemškemu narodu. Pod izrazom »Nemci« razumemo tukaj vse pripadnike nemškega naroda, vse može, žene in otroke, kojih materni jezik je nemški; in mi Avstrijci: Dunajčani, Nižjeavstrijci; Štajerci, Tirolci, Korošci itd. smo prav tako pristni in pravi Nemci kakor Monakovčani in Draždanci, Hamburžani in Berlinčani, Bavarci, Saksonci, Švabi in kakor se že vsi zovejo!

Nemški narod je eden največjih na svetu. Prebiva v glavnem v Nemčiji, v Avstriji in v Švici; pa tudi v drugih deželah Evrope in tudi v drugih delih sveta je mnogo tisoč Nemcev; vseh skupaj je nad devetdeset milijonov!

Nemška zemlja je velika in prostrana; razprostira se od Alp na Koroškem in Štajerskem in Tirolskem do obale Severnega in Vzhodnega morja; sega od dežele Francozov in Nizozemcev na zahodu do nepregledno širnih planjav Poljske in Rusije na vzhodu...

Lepa zemlja je in pridno ljudstvo; pred svetovno vojno je bila tudi bogata dežela in ljudstvo, in kljub vsej nesreči je na potu, da to zopet postane, in vsak Nemec more biti ponosen na to, da pripada temu narodu. Pa seveda se mora potruditi, da ta ponos tudi sam zasluži; stremeti mora za tem, da je tudi sam marljiv in sposoben in da dela nemškemu imenu čast doma in v tujini, če pride k drugim narodom, ki so tudi na svoj način sposobni in ponosni na svojo narodnost.

V tako velikem narodu, kakor je nemški, je seveda tudi mnogo razlik v navedenih in navadah, v noši, predvsem pa v govorici. Naš materni jezik, nemščina, ni povsod čisto enak, je cela množica narečij ali dialektov. Že v naši Avstrijski republiki, ki je vendar primeroma majhen del nemške zemlje, govorijo Dunajčani drugače kakor Tirolci ali Štajerci, Korošci drugače kakor Solnograjčani itd.; in tako je tudi v Nemčiji in na Nemškem Češkem in v Švici in povsod, kjer prebivajo Nemci.

K. S.

Kmečko vseučilišče v Zagrebu. Šola narodnega zdravja v Zagrebu (Higijenski zavod) je ustanovila kmečko vseučilišče in sicer petmesečne zimske tečaje za moške in trimesečne poletne za ženske. Kmet potrebuje več izobrazbe, a je ne dobi dovolj v šoli. Zato je na podlagi raznih proučevanj prišel profesor dr. Jure Turić z uvedbo teh tečajev. Namen teh tečajev je tudi odgoja seljakov, ki bi pomagali šoli za narodno zdravje in higijenskim zavodom. Tudi drugi kraji naj bi imeli take šole za mladino od 12. do 20. leta. Dnevno delo traja 10 ur, vendar bi se dal načrt izvesti v 4 ali 5 zimah po nekaj dni tedensko in 4 do 5 ur dnevno. Šola v Zagrebu vabi, da bi se kdo tudi iz naših krajev prijavil na te tečaje. Primerne prijave se sprejemajo do 1. novembra na »Školo narodnog zdravlja«, Zagreb, Mirogojska cesta 4. Plačati je 600 Din za 5 mesecev ali pa 200 Din v treh obrokih, ostali večji del stroškov pokriva zavod.

Kakšna je zemlja? Povej mi, kakšna je zemlja? Štiriogata. A zakaj? Ker pravi oče, da ima štiri strani sveta.

Bodočnost literature. Največji francoski pesnik Paul Valéry je podal v »L'Europe Nouvelle« bolj slabe izjave o bodočnosti literature. Razne moškočne izpremembe v naših običjih bodo znatno spremenile vlogo jezika v človeškem življenju. Alfabetično pisavo izpodrivajo čedalje bolj radiofonski prenosi, tehnika, kino. Pisava in čitanje bosta izgubila tisto veliko glavno vlogo, ki sta jo imela v teku zadnjih tisočletij do današnjih dni. Današnji intelektualni človek se hrani izključno s časniki. Življenje je pa toliko izpolnjeno z delom in skrbmi, da povprečno ne ostaja več ko ena ura na dan za čitanje. Današnje čitanje in kultura, ki si jo pridobiva tak čitatelj, je pravo nasprotje nekdanji literarni kulturi. Zato se literarna forma vedno bolj poenostavlja, izgublja vse ornamente in vso delikatnost ter postaja bolj in bolj utilitarna. Kakor opazuje Valéry, se moderna civilizacija razvija v smeri progresivnega izenačevanja vseh vrednot na neko povprečnost. — Teh besed ni vzeti preveč pesimistično in so le izraz tipične pesnikove ironije.

F. F. L.

